

Διονύσιος Ίω. Μούσουρας

δ.φ. Φιλολόγος

Χριστὸς ἀνέστη!

Ἑρμηνεία Ἑμῶν Ἀκολουθίας τοῦ Πάσχα

ἦτοι

τῶν Κανόνων τοῦ Μ. Σαββάτου, τοῦ Πάσχα

καὶ ἄλλων τροπαρίων τῆς ἑορτῆς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Δρος ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Μ. ΜΠΟΥΣΙΑ

ΜΕΓ. ΤΜΝΟΓΡΑΦΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Σειρά: Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν

Τεύχος Β'

Ἐκδοσις Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος Ἑμναγιολογικῶν Μελετῶν

Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως Βριλησίων

«Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης»

ΑΘΗΝΑΙ 2018

2. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα

Ἡ λέξη Πάσχα προέρχεται ἀπὸ τὰ Ἑβραϊκὰ καὶ σημαίνει διάβαση, πέρασμα. Γιὰ τοὺς Ἑβραίους ἦταν ἑορτὴ σὲ ἀνάμνηση τῆς μεταβάσεώς τους ἀπ' τὴν δουλεία στοὺς Αἰγυπτίους στὴν ἐλευθερία τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Ἡ πορεία αὐτὴ πρὸς τὴν σωτηρία ἀρχισε νὰ γίνεται πραγματικότητα μετὰ τὴν θαυματουργικὴ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Ἡ ἔννοια τῆς διαβάσεως διέπει καὶ τὸ Πάσχα ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, διότι καὶ ἡ δικὴ μας ἑορτὴ ὑπενθυμίζει σ' ὅλους τοὺς πιστοὺς τὸ πέρασμα ἐκ τοῦ θανάτου στὴν ζωὴ.

Γιὰ μᾶς ἔχθρὸς καὶ διώκτης δὲν εἶναι ὁ Αἰγύπτιος Φαραὼ, ἀλλὰ ὁ ἐφευρέτης τοῦ κακοῦ, ὁ Διάβολος, καὶ πέλαιος ποὺ πρέπει νὰ περάσουμε, γιὰ νὰ βρεθοῦμε ἀπέναντι ἀβλαβεῖς, εἶναι ἡ πικρὴ τῆς ἁμαρτίας θάλασσα. Σ' αὐτὸν τὸν διμέτωπο ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας ἔχουμε ὑπερασπιστὴ μας τὸν *δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν παθόντα, ταφέντα καὶ ἀναστάντα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν*. Ὁ ἀναστημένος Ἰησοῦς μᾶς ἀνεβάζει ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανό. Γι' αὐτὸ ὁ ὕμνωδὸς ὀνομάζει τὴν ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως *Πάσχα ἱερόν, Πάσχα καινόν, ἅγιον, Πάσχα τῶν πιστῶν*. Τὸ Πάσχα μᾶς ἀνοίγει τὶς κλειστὰς τοῦ Παραδείσου πύλες.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα ἀνάγεται στὰ πρῶτα ἀποστολικά χρόνια καὶ καθιερώθηκε πολὺ πρῶτα χωριστὴ ἀπὸ τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων. Μετὰ ἀπόφαση δὲ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίσθηκε νὰ ἑορτάζεται τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πρώτη πανσέληνο τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας (21 Μαρτίου), δηλαδὴ εἶναι πάντοτε κινητὴ ἑορτὴ.

3. Ὁ Κανὼν τοῦ Μ. Σαββάτου

Τρεῖς εἶναι οἱ ποιητὲς τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου: Ἡ μοναχὴ Κασία, γυναικεία σοφὴ καὶ καταγόμενὴ ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς, ἡ ὁποία συνέθεσε τοὺς εἰρμούς τῶν ψδῶν α', γ', δ' καὶ ε', ὁ ἐπίσκοπος Ὑδροῦντος Μάρκος, ἔργον τοῦ ὁποίου εἶναι τὰ τροπάρια τῶν ψδῶν αὐτῶν, καὶ τρίτος ποιητὴς εἶναι ὁ ἐπίσκοπος Κοσμᾶς ὁ Ἁγιοπολίτης, ὁ ὁποῖος συνέθεσε τὶς ψδὲς στ', ζ', η' καὶ θ'. Ἐπειδὴ ἡ συμπλήρωση τῶν τροπαρίων ἔγινε μετὰ πολὺ σεβασμὸ πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν κειμένων ποὺ εἶχαν συντεθεῖ ἀπὸ τοὺς προηγούμενους κάθε φορὰ ποιητὲς, εἶναι νὰ θαυμάζει κανεὶς πόσο ἐντεχνα προσαρμόσθηκαν, ὥστε τὸ ὅλον ἔργον νὰ φαίνεται πόνημα ἑνὸς καὶ ὄχι τριῶν ποιητῶν.

Γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου, ὁ ὁποῖος διατυπῶναι κατὰ τρόπο ποιητικὸ μεγάλες ἀλήθειες τῆς πίστεώς μας, θεωροῦμε χρήσιμον νὰ ἐπαναλάβουμε ἐδῶ μετὰ δικὰ μας λόγια αὐτὰ ποὺ ἔχει γράψει ὁ μακαριστὸς π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος στὸ βιβλίον του γιὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα (σ. 40): *Κατὰ τὸ Μ. Σάββατον ἑορτάζομε τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸν Νικόδημον, καθὼς καὶ τὴν κάθοδόν του εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ ἔθου. Ὅταν ὁ Κύριος ἀπέθανεν, ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐχωρίσθη ἡ Ψυχὴ ἀπὸ τὸ Σῶμα Του, τότε τὸ μὲν Σῶμα Του, ὄντας ἐνωμένο μετὰ τὴν Θεότητα, ἐτέθη στὸν τάφο· ἡ δὲ Ψυχὴ Του, ἐνωμένη καὶ αὐτὴ μετὰ τὴν Θεότητά Του, κατέβηκε στὸν ἔθον καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐνίκησε, ἀπελευθέρωσε τὶς ἐκεῖ κρατούμενες ψυχάς. Κατὰ τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ἐνώθη καὶ πάλιν ἡ Ψυχὴ μετὰ τὸ Σῶμα καὶ αὐτὸ ἀναστήθηκε. Τοιοῦτοτρόπως ἐνίκηθησαν καὶ ὁ ἔθον καὶ ὁ θάνατος. Τὸν ἔθον ἐνίκησε ἡ Ψυχὴ τοῦ Κυρίου, τὸν δὲ*

θάνατον τὸ Σῶμα Του, διότι καὶ τὰ δύο δὲν ἦσαν μόνον ἀλλὰ ἐνωμένα μετὰ τὴν Θεότητα.

Ἐναργέστατα ἐπίσης περιγράφει ὁ Ἁγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου στὸν λόγο του γιὰ τὸ Μ. Σάββατον⁸ τὴν στιγμήν ποὺ ὁ Κύριός μας φθάνει εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον τοῦ ἔθου, ὅπου πρόκειται νὰ συναντήσῃ τὸν προπάτορά μας Ἀδὰμ. Ὁ πρωτόπλαστος ἀπευθύνει τότε τοὺς συνδεσμιώτες του τὰ ἑξῆς λόγια: *ἀκούω γινώστη φωνὴν καὶ ἀκούω πατήματα γνωστὰ κάποιου ποὺ ἔρχεται εἰς μᾶς· καὶ ἂν ἦν ἔκείνος ἀποφάσισεν νὰ φθάσει ὡς ἐδῶ, τότε ἔλευθερωθήκαμε ἀπὸ τὶς ἀλυσίδες, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθου τὰ κελλιά ἐλυτρωθήκαμε.*

Καὶ πράγματι ὁ Κύριος ἐφθασε ἐκεῖ στὸν μυχὸ τοῦ ἔθου κρατῶντας εἰς τὸ χεῖρ τὸ νικητικὸ ὄπλον τοῦ Σταυροῦ καὶ μετὰ τὸ ἄλλο ἐσήκωσε τὸν Ἀδὰμ καὶ μαζί μ' αὐτὸν τὴν Εὐὰ καὶ ὄλους τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους ποὺ ἐδέχθησαν τὸν ἀναστημένο Θεάνθρωπον. Ὅλα αὐτὰ ἱστοροῦνται ὠραϊότατα καὶ στὴν εἰκόνα τῶν Ὀρθοδόξων γιὰ τὴν Ἀνάστασιν ποὺ φέρει τὸν τίτλον *Ἡ εἰς ἔθον κάθοδος*.

Καὶ οἱ τρεῖς ποιητὲς τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου προσεγγίζουν τὸ μεγάλο μυστήριον τῆς ταφῆς καὶ τῆς καθόδου τοῦ Κυρίου στὸν ἔθον ἄλλοτε προσωποποιῶντας ἑννοίας, ἄλλοτε ἀντιστοιχίζοντας τὰ συμβαίνοντα κατὰ τὴν ταφὴν μετὰ προτυπώσεις αὐτῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἄλλοτε διατυπώνοντας ποιητικὰ τὸ δόγμα. Τὰ ὑπερκόσμια καὶ ὑποχθόνια συγκλονίζονται, ἡ κτίσις θαμβοῦται, ὁ ἔθον τρέμει καὶ πικραίνεται, διότι ἡ βασιλεία του δὲν εἶναι πλέον αἰώνια, ὁ τάφος ἀπὸ τόπος τῆς φθορᾶς γίνεται ὁδηγὸς μας εἰς τὴν ἀφθαρσίαν, ὁ θάνατος ἠττάται, ὁ ἀναστημένος Ἰησοῦς μᾶς ἀποσπᾷ ἀπ' τὰ δόντια του.

Ὅσα, ἐξἄλλου, προφητικῶς εἶχαν συμβεῖν εἰς τὸ παρελθόν τῆς Π. Διαθήκης βρίσκουν καὶ στὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου μας τὴν ἐπαλήθευσήν τους. Τὴν ἑβδόμη ἡμέραν τῆς δημιουργίας ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ, τὴν ἑβδόμη ἡμέραν τῆς εβδομάδος συντελεῖται ἡ ἀνακαινιστὴς του, ὅταν ὁ νέος Ἀδὰμ, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐφθάνει εἰς τὸν ἔθον γιὰ νὰ τὸν σώσει. Ὁ Δημιουργὸς ἐκοίμισε τὸν Ἀδὰμ γιὰ νὰ πλάσει ἐκ τῆς πλευρᾶς του τὴν Εὐὰ, ἡ ὁποία τώρα ἀνακαινίζεται ἀπὸ τὸν ζωογόνον ὕπνον τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ ποὺ ἐδέχθη τὴν λόγχην εἰς τὴν πλευράν. Γιὰ τρεῖς ἡμέρας ἔμεινε εἰς τὸ κῆτος ὁ Ἰωνάς, γιὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκράτησε ὁ τάφος ἐντὸς του τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων.

Ἀλλὰ ὁ Κανὼνας τοῦ Μ. Σαββάτου ἐπαινεῖται πολὺ περισσότερο γιὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν ποὺ πραγματοποιεῖ. Ἐνεκρῶθη ἐπὶ τριήμερον ὁ Κύριος, ἀλλ' ἡ ἐνυπάρχουσα εἰς τὴν ὑπόστασίν του Θεότης δὲν διαρῆθη ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα Του. Ἡ ἰδίαν Θεότης παρέμεινε μία καὶ ἀδιαίρετος καὶ στὸν τάφο (μετὰ τοῦ ἁγίου σώματος) καὶ στὸν Παράδεισον (ὅπως ἐλέχθη εἰς τὸν λησστή) μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος. Εἶναι ἡ Θεότης ποὺ διέμεινε ἀβλαβὴς καὶ μετέβαλε τὸ φθαρτὸ ὡς φθαρτὸ καὶ σὲ ἀφθαρτὸ. Ἡ δὲ Ἀνάστασις τοῦ σώματος αὐτοῦ ἔγινε πηγὴ ἀφθάρτου ζωῆς γιὰ κάθε πιστὸν Χριστιανόν.

Τὸ τμήμα τοῦ Κανόνος, ὅμως, ποὺ μπορεῖ νὰ θαυμάσει κανεὶς ἀπεριόριστα εἶναι ἡ ἐνάτη ψδὴ, ὅπου τὰ τροπάρια συναποτελοῦν διαλογικὴ συνομιλία μετὰ τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ καὶ τῆς γλυκυτάτης Μητρὸς Του. *Μὴ μὲ θρηνεῖς, Μητέρα μου, γιατί θ' ἀναστηθῶ καὶ θὰ δοξάσω ὡς Θεὸς ὄσους σὲ μεγαλύνουν, μελωδεῖ ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς θέτοντας τὰ λόγια αὐτὰ εἰς τὸ στόμα τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπαντᾷ ἡ πονεμένη Μητέρα: σὲ γέννησα χωρὶς νὰ βιώσω πόνους, τώρα ὅμως, Θεέ μου, καθὼς νεκρὸν σὲ βλέπω δίχως ἀναπνοήν, σπαράσσεται ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ μαχαίρι*

⁸ Ὁ τίτλος τοῦ λόγου: «*Εἰς τὴν θεσσωμὸν ταφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀρμαθαίας, καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἔθον τοῦ Κυρίου κατάβασην, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος παραδόξως γεγενημένην*».

Ακολουθήσαμε και σ' αυτήν την ερμηνευτική παρουσίαση όσα εφαρμόσαμε και στην εργασία μας για τους ύμνους των Χριστουγέννων, δηλαδή έχρησιμοποιήσαμε διαφορετικούς τύπους γραμμάτων για το πρωτότυπο κείμενο απ' ό,τι στην μετάφρασή του, κρατώντας όμως σε κεντρική θέση τον αρχαίο λόγο, ώστε ο αναγνώστης να καταφεύγει στην μετάφραση αναλόγως της γλωσσικής δυσκολίας που συναντά, χωρίς να χάνει από το μάτι του τον ύμνο. Η τεχνική αυτή έχρησιμοποιείτο περίπου έτσι στα λεγόμενα *Μαθηματάρια* της Τουρκοκρατίας, δηλαδή στα χειρόγραφα με *διάστιχη έρμηνεία*, από τα οποία έμάθαιναν την γλώσσα όσοι την έσπούδαζαν στα σχολεία της έποχής και στα μοναστήρια. Η παράθεση της έρμηνείας σε χωριστή θέση δημιουργεί την έσφαλμένη έντύπωση, ότι είναι δύο οι γλώσσες. Η γλώσσα μας όμως είναι μία, γι' αυτό πολλές φορές δέν χρειαζόμαστε την μετάφραση.

Επίσης προσπαθήσαμε ώστε η νεοελληνική απόδοση να πλησιάζει τον έμμετρο λόγο, προκειμένου να συμμετέχει λίγο - αλλά σε διαφορετικά μέτρα - στην θεσπέσια ποίηση των ύμνων και να κυλάει στο μάτι εύκολα. Όσα σημεία της νεοελληνικής απόδοσης έχουν τεθεί έντός παρενθέσεως συμπληρώνουν το κείμενό μας και βοηθούν στην καλύτερη προσέγγιση των ύψηλων νοημάτων των άσμάτων του πρωτοτύπου παράλληλα με τα ύποσελίδια σχολία.

Διονύσιος Ίω. Μούσουρας

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ

Όλος ο Κανών φέρει άκροστιχίδα, άνευ των Ειρμών:

Και σήμερον δε Σάββατον μέλπω μέγα.

(Οι λέξεις *Και σήμερον δε* ανήκουν στα τροπάρια που συνέθεσε ο έπίσκοπος Μάρκος, ενώ οι λέξεις *Σάββατον μέλπω μέγα* προκύπτουν από τα τροπάρια του έπισκόπου Κοσμά, ο όποιος έχει συνθέσει και το Τριώδιον της Μ. Παρασκευής με άκροστιχίδα *Προσάββατόν τε*).

Ωδή α'. Ήχος πλ. β'. Ο Ειρμός

«Κύματι θαλάσσης, τόν κρύψαντα πάλαι,

Αυτόν που άλλοτε έκρυψε στο κύμα της θαλάσσης

διώκτην τύραννον,

και έπνιξε τόν τύραννο διώκτη (Φαραώ),

υπό γης έκρυψαν, τών σεσωσμένων οι Παΐδες,

τόν έκρυψαν μέσα στην γη οι παΐδες των Έβραίων

που τότε διασώθηκαν·

άλλ' ήμεϊς ως αι Νεάνιδες, τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν'

άλλά ήμεϊς ως ψάλουμε ἄσματα στον Θεό μας,

όπως και οι νεάνιδες¹⁰ που γλύτωσαν το κύμα:

'Ενδόξως γάρ δεδόξασται».

Μεγάλη είναι ή δόξα σου, υπέρμετρη, Θεέ μας!

α' τροπάριον

Κύριε Θεέ μου, έξόδιον ύμνον, και έπιτάφιον,

Κύριε και Θεέ μου, ύμνον έπιθανάτιον και ἄσμα έπιτάφιο

ώδήν σοι ἄσομαι, τῷ τῆ ταφῆ σου ζωῆς μοι,

¹⁰ Γράφει νεάνιδες, διότι και ή ποιήτρια του τροπαρίου είναι γυναίκα και στον ύμνο συμπαρατάσσεται με τον χορό των γυναικών που δοξολόγησαν τότε τον Θεό μαζί με την αδελφή του Μωυσέως.

σου ψάλλω στην ταφή σου, γιατί μ' αὐτήν μου ἀνοιξες
τὰς εἰσόδους διανοίξαντι, καὶ θανάτῳ θάνατον,
εἰσόδους (ἀτελεύτητης ζωῆς καὶ σωτηρίας),
καὶ νίκησες τὸν θάνατον,
καὶ Ἄδην θανατώσαντι.

καὶ μὲ τὸν θάνατό σου τὸν Ἄδην ἐθανάτωσες.

β' τροπάριον

Ἄνω σε ἐν θρόνῳ, καὶ κάτω ἐν τάφῳ, τὰ ὑπερκόσμια,

Τὰ ὑπερκόσμια (τάγματα τῶν νοερῶν Ἀγγέλων)

ἀλλὰ κι' ἐκεῖνες οἱ ψυχές ποὺ βρίσκονταν στὸν Ἄδην,

ἐσένα ἀντικρύζοντας ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄνω,

καὶ ὑποχθόνια, κατανοοῦντα Σωτήρ μου,

καὶ ταυτοχρόνως, Σῶτερ μου, σὲ τάφον ὑπογείως,

ἐδονεῖτο τῇ νεκρώσει σου· ὑπὲρ νοῦν ὠράθης γάρ,

(μὲ φόβο) ἐταράσσονταν ἀπὸ τὴν νέκρωσή σου·

ἀλλ' ὅμως φανερώθηκες μὲ τρόπο ὑπερβαίνοντα τὸν ἰδικό μας νοῦ,

νεκρὸς ζωαρχικώτατος.

ὡς ὁ νεκρὸς ποὺ εἶναι ζωοδότης (γιατί ὡς Θεὸς ἀληθινὸς κατέρχεσαι

στὸν Ἄδην κι' ἐλευθερώνεις τὶς ἐκεῖ κρατούμενες ψυχές).

γ' τροπάριον

Ἴνα σου τῆς δόξης, τὰ πάντα πληρώσης, καταπεφοίτηκας¹¹,

Γιὰ νὰ πλουτίσεις ὅλα μὲ τὴν δόξα σου κατέβηκες, Χριστέ μου,

ἐν κατωτάτοις τῆς γῆς· ἀπὸ γὰρ σοῦ οὐκ ἐκρύβη,

στῆς γῆς τὰ κάτω μέρη· καὶ δὲν ἐκρύφτηκε ἀπὸ σέ,

(σὰν ἄλλοτε ἀπὸ ντροπὴ ἐντὸς τοῦ Παραδείσου)

ἢ ὑπόστασίς μου ἢ ἐν Ἀδάμ, καὶ ταφείς φθαρέντα με,

¹¹ Εἶναι παρακείμενος τοῦ ρήμ. καταφοιτῶ = κατεβαίνω (φοιτῶ = συχνάζω).

ὁ κληρονόμος ἄνθρωπος τῆς φύσης τοῦ Ἀδάμ, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ταφή
σου, Φιλάνθρωπε, σὲ μένα τὸν πεσόντα στῆς ἁμαρτίας τὴν φθορά,
καινοποιεῖς, Φιλάνθρωπε. *ζωὴ δίνει καινούργια.*

Ἦδη γ'. Ὁ Εἰρμὸς

«Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων, κρεμάσαντα πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως,

Σέ, Κύριε, ποὺ ἐκρέμασες τὴν γῆ ἐπὶ τῶν ὑδάτων

χωρὶς κανένα στήριγμα,

ἢ Κτίσις κατιδοῦσα, ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον,

ἢ κτίση βλέποντάς σε νὰ κρέμεσαι εἰς τὸν Σταυρὸν

καὶ εἰς κρανίου¹² τόπον,

θάμβει πολλῶ συνείχετο¹³. Οὐκ ἔστιν ἅγιος,

πλημμύρισε ὀλόκληρη ἀπὸ μεγάλο θάμβος,

καὶ δυνατὰ ἀναφώνησε,

πλὴν σου Κύριε, κραυγάζουσα».

πὼς ἅγιος δὲν ὑπάρχει πλὴν ἀπὸ σένα, Κύριε.

α' τροπάριον

Σύμβολα τῆς ταφῆς σου,

Μὲ σύμβολα ὑπέδειξες, Δέσποτα, τὴν ταφή σου

παρέδειξας¹⁴ τὰς ὁράσεις πληθύνας,

μὲ πλῆθος προοράσεων (σὲ διάφορους προφήτες),

νῦν δὲ τὰ κρύφια σου, θεανδρικῶς διετράνωσας,

κι' ὅσα κρυφὰ προφήτεψες, τώρα τὰ διετράνωσες

μιλῶντας στοὺς ἐν Ἄδην,

καὶ τοῖς ἐν Ἄδην Δέσποτα· οὐκ ἔστιν ἅγιος,

ὅταν κατέβηκες σ' αὐτούς, Θεὸς μαζί καὶ ἄνθρωπος.

¹² Ὀνομάσθηκε ἐστὶ ὁ τόπος τῆς σταυρώσεως εἴτε διότι ἐκεῖ βρισκόταν θαμμένο τὸ κρανίον τοῦ Ἀδάμ, εἴτε διότι ὑπῆρχαν ἐκεῖ πολλὰ κρανία τῶν ἀνθρώπων ποὺ σταυρώνονταν ὡς κακοῦργοι.

¹³ Παρατακτὸς τοῦ συνεχόμεναι = εἶμαι κυριευμένος ἀπὸ κάτι (ἐδῶ ἀπὸ τὸ θάμβος = θαυμασμό).

¹⁴ Ἀόριστος τοῦ ρήματος παραδεικνυμι / παραδεικνύω = δείχνω κάτι παραβάλλοντάς με κάτι ἄλλο, συγκρίνω διὰ παραθέσεως (ἐδῶ παραθέτει ὅσα προφητικῶς διατυπώθηκαν περὶ τῆς ταφῆς συγκρίνοντάς τα μὲ αὐτὰ ποὺ συνέβησαν).

(Γι' αυτό) ἐκεῖνοι ἐκραύγαζαν

πλήν σου Κύριε, κραυγάζουσιν.

πὼς ἅγιος δὲν ὑπάρχει πλήν ἀπὸ σένα, Κύριε.

β' τροπᾶριον

Ἦπλωσας τὰς παλάμας, καὶ ἦνωσας τὰ τὸ πρὶν διεστῶτα¹⁵,

Ἄπλωσες τὶς παλάμες¹⁶ (ἐπὶ Σταυροῦ)

καὶ ἔνωσες τὰ πρὶν διαχωρισμένα¹⁷,

καταστολῆ¹⁸ δὲ Σῶτερ, τῇ ἐν σινδόνι καὶ μνήματι,

καὶ τῶρα ἔχοντας στολή σου τὴν σινδόνα, Σωτήρα μου, στὸ μνήμα,

πεπεδημένους¹⁹ ἔλυσας. Οὐκ ἔστιν ἅγιος,

τὶς χειροπέδες ἔλυσες αὐτῶν ποὺ ἦσαν δεμένοι κι' ἐκραύγαζαν,

πλήν σου Κύριε, κραυγάζοντας.

πὼς ἅγιος δὲν ὑπάρχει πλήν ἀπὸ σένα, Κύριε.

γ' τροπᾶριον

Μνήματι καὶ σφραγίσιν, ἀχώρητε συνεσχέθης²⁰ βουλήσει·

Σὲ μνήμα μέσα ἐκούσια σφραγίσθηκες

κι' ἐχώρησες ἀχώρητε (Θεέ μου)·

καὶ γὰρ τὴν δυνάμιν σου, ταῖς ἐνεργεῖαις ἐγνώρισας,

ἀλλὰ τὴν δυνάμη σου μὲ θαυμαστὲς ἐνέργειες ἔδειξες

θεουργικῶς τοῖς μέλπουσιν· Οὐκ ἔστιν ἅγιος,

ὡς Θεός μας σ' ἐκείνους ὅπου ψάλλουνε, πὼς δὲν ὑπάρχει ἅγιος

¹⁵ Μετοχή παρακειμένου τοῦ ρήμ. διίσταμαι = χωρίζομαι στὴν μέση, (διεστῶτα = τὰ διαχωρισμένα).

¹⁶ Γράφει παλάμες διότι αὐτὲς καρφώθηκαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ παρομοιάζονται ἔτσι μὲ τὸν θέλοντα νὰ συμφιλῶσει δύο ἐχθροὺς, ὁ ὁποῖος ἀπλώνει τὶς παλάμες καὶ πιάνει τὰ χέρια τῶν ἀντιπάλων καὶ τὰ ἐνώνει μεταξὺ τους.

¹⁷ Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἦνωσε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Θεόν (Α' Τιμόθ., β' 5-6): «Εἰς γὰρ Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δούς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων...». Ὁ ἅγ. Νικόδημος θεωρεῖ ὅτι ἦνωσε διὰ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου τοὺς Ἰσραηλίτες μὲ τοὺς εἰδωλολάτρεις Ἑθνικοὺς, ἢ καὶ τοὺς Ἀγγέλους μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

¹⁸ Καταστολή σημαίνει καθυσόχαση, κατευνασμός ἀλλὰ καὶ κατέβασμα τοῦ ἐνδύματος, χαμῆλωμα. Ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν τελευταία σημασία (ἡ σινδὼν ἐτύλιξε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω, ὅπως ἐσουνηθίζετο νὰ θάπτουν τοὺς νεκροὺς τους οἱ Ἑβραῖοι).

¹⁹ Μετοχή παρακειμένου τοῦ πεδάω ἢ πεδέω = δένω μὲ δεσμά (πεπεδημένος = ὁ δεσμώτης).

²⁰ Ἀόριστος τοῦ γνωστοῦ μας ρήμ. συνέχομαι = κυριεύομαι, περιορίζομαι.

πλήν σου Κύριε φιλάνθρωπε.

πλήν ἀπὸ σένα, Κύριε φιλάνθρωπε.

Ἔδῃ δ'. Ὁ Εἰρμός

«Τὴν ἐν Σταυρῷ σου θεῖαν κένωσιν, προορῶν Ἀββακοῦμ

Τὴν θεία σου συγκατάβαση ποὺ φθάνει ὡς τὸν Σταυρό,

προβλέποντας ὁ Ἀββακοῦμ

ἐξεστηκῶς ἐβόα· Σὺ δυναστῶν διέκοψας κῆρατος Ἀγαθέ,

ἐκστατικὸς ἐβόα: Ἐσύ, Θεὲ πανάγαθε, τὶς κεφαλὰς τῶν δυναστῶν

ὀμιλῶν τοῖς ἐν Ἄδῃ, ὡς παντοδύναμος».

συνέτριψες (δαιμόνων) στὸν Ἄδῃ κατεβαίνοντας

καὶ τὶς ψυχὰς λευθέρωσες, γιατί' ἴσαι παντοδύναμος.

α' τροπᾶριον

Ἐβδόμη σήμερον ἡγίασας, ἦν εὐλόγησας πρὶν,

Τὴν ἑβδομὴ ἁγίασες σήμερα τὴν ἡμέρα, τὴν ἴδια ποὺ εὐλόγησες,

καταπαύσει τῶν ἔργων·

τότε ποὺ ἀναπαύθηκες μετὰ τὴν ἐργασία²¹.

παράγεις γὰρ τὰ σύμπαντα, καὶ καινοποιεῖς,

κι' ἐνῶ στὸν τάφο μένοντας, τὸ Σάββατο διανύεις

σαββατίζων Σωτήρ μου, καὶ ἀνακτώμενος.

σωματικῶς, Σωτήρα μου, πνευματικῶς δημιουργεῖς τὰ σύμπαντα

ἐκ νέου κι' ἀπ' τὴν φθορὰ τὰ ὀδηγεῖς ξανά στὴν ἀφθαρσία²².

β' τροπᾶριον

Ῥωμαλεότητι τοῦ κρείττονος, ἐκνικήσαντός σου,

Ἡ θεϊκὴ σου δύναμη -ὑπεροχῆς σημείων- ἐνίκησε τὸν θάνατο,

τῆς σαρκὸς ἢ ψυχῆ σου, διήρηται.

²¹ Ἐννοεῖ μετὰ τὸ ἔργο τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.

²² Κατὰ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα εὐδόκησε ὁ πανάγαθος Θεὸς νὰ ἀνακτήσει τὴν Κτίσιν καὶ νὰ τὴν ἀνακαινίσει. Δηλαδή κατὰ τὸν τρόπο ποὺ ἀφθαρτοποίησε τὸ πανάγιον σῶμα του, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καθιστᾷ ἀφθαρτὴ καὶ τὴν μέχρι τότε συνωδίνουσαν Κτίσιν. Καὶ ὅπως στὴν ἀρχικὴ δημιουργία τὸ Σάββατο σήμαινε τὸ τέλος τῆς, ἔτσι καὶ τῶρα σημαίνει τὴν μυστικὴ καὶ νοητὴ ἀρχὴ τῆς δευτέρας τῶν ὄντων ἀναγεννήσεως καὶ καινοποιήσεως.

καὶ ἔτσι ἡ ψυχὴ σου χωρίσθηκε τοῦ σώματος,
(μένοντας ἐνωμένη μετὴν Θεότητα).
Σπαράττουσιν²³ ἄμφω γὰρ δεσμούς,
Ἀλλ' ὁμως καὶ τὰ δύο (ψυχὴ καὶ σῶμα δηλαδὴ)
διὰ τῆς δυνάμεώς σου
τοῦ θανάτου καὶ Ἰησοῦ, Λόγε τῶ κράτει σου.
κατασυντρίβουν τοῦ Ἰησοῦ τὰ δεσμά, Λόγε, καὶ τοῦ θανάτου²⁴.
γ' τροπάριον
Ὁ Ἰησοῦς Λόγε συναντήσας σοι, ἐπικράνθη,
Ὁ Ἰησοῦς σὲ συνάντησε, Λόγε, καὶ ἐπικράνθη²⁵,
βροτὸν ὄρων τεθεωμένον²⁶,
ἐνῶ σὲ ἐβλεπε θνητὸ ντυμένο ἀθανασία,
κατάστικτον τοῖς μώλωψι, καὶ πανσθενουργόν,
γεμάτον ἀπὸ στίγματα πού ἄφησαν οἱ μώλωπες ἐπάνω στ' ἅγιο
σῶμα, ἀλλὰ καὶ παντοδύναμον (ἐκ τῆς Θεότητός σου),
τῶ φρικτῶ τῆς μορφῆς δέ, διαπεφώνηκεν²⁷.
κι' ἀπ' τὸ φρικτὸ τὸ θέαμα²⁸ ἔχασε τὴν φωνή του.

²³ Ἡ γραφὴ *σπαράττουσα* εἶναι ἐσφαλμένη, διότι τὸ *ἄμφω* (= ἀμφότερα = ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα) συνάπτεται ὡς ὑποκείμενο στὸ ρῆμα *σπαράττουσι*, δηλαδὴ, ἡ ἅγια ψυχὴ τοῦ Κυρίου μας ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἀχραντὸν σάρκα του, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο (ψυχὴ καὶ σῶμα) κατασπαράσσουσιν τὰ δεσμά τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ θανάτου.

²⁴ Ὁ θάνατος ἦλθε στὸν Κύριό μας, ὅταν ἐκλήθη ὑπ' αὐτοῦ, γι' αὐτὸ ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος δὲν νικήθηκε ἀπὸ τὸν θάνατο, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῷ παραμένουσα Θεότης ἐκάλεσε τὸν θάνατο νὰ ἔλθει, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας, τὸ ὁποῖο ἀρχίζει διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ συνεχίζεται διὰ τοῦ θανάτου, τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐδῶ ἐπικεντρώνεται ἡ προσοχὴ μας στὴν ταφὴ, διότι ἐκεῖ στὸν Ἰησοῦ κατέβηκε ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας, καὶ ἡ μὲν ψυχὴ, θεϊκὴ οὐσα, ἀνέστησε τὴν ἐν Ἰησοῦ κατεχόμενες ψυχὰς τῶν πιστευσάντων, τὸ δὲ σῶμα, ἄφθαρτο ὄν, ἀνέστησε τὰ σώματα τῶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες ὑπὸ τοῦ θανάτου κατεχομένων νεκρῶν. Ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἰησοῦς νικήθηκαν!

²⁵ Ὁ ἅγ. Νικόδημος παραστατικὰ μᾶς λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετὴν ἡδονὴν κατέτρωγε τοὺς ἀνθρώπους μέχρι τότε πού κατέβηκε στὰ διαμερίσματά του ὁ Χριστός. Τότε νικημένος λικράθηκε! (Ἡσαΐας, 14, 9). Ἐγεύθηκε τροφὴ ἀκατάλληλη! Ὅταν πιστεύουμε στὴν Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μας, εἴμαστε καὶ μὲς πεθαίνοντας τροφὴ ἀκατάλληλη γιὰ τὰ δόντια τοῦ Ἰησοῦ!

²⁶ Μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήμ. θεοῦμαι = γίνομαι θεός (τεθεωμένος = ὁ ἀθάνατος).

²⁷ Παρακείμενος τοῦ ρήμ. διαφωνῶ = 1) δὲν συμφωνῶ, 2) φωνάζω δυνατὰ ὥστε νὰ κόβεται ἡ φωνὴ μου, νὰ πεθαίνω.

²⁸ Ὁ Ἰησοῦς συνάντησε τὴν ψυχὴ τοῦ Κυρίου μας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁμως εἶχαν ὑποχαραθεῖ τοῦ μαρτυρίου τὰ στίγματα. Γι' αὐτὸ ὁ στίχος ἀναφέρεται σὲ φρικτὸν θέαμα τῆς μορφῆς τοῦ Κυρίου: ἡ

Ἰησοῦ ε'. Ὁ Εἰρμός
«Θεοφανείας σου Χριστέ,
Τὸ φῶς τῆς φανερώσεως, Χριστέ μου,
τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομένης,
ὡς ἀνθρώπου με εὐσπλαγχνία πρὸς ἐμᾶς,
Ἡσαΐας φῶς ἰδὼν ἀνέσπερον,
ὁ Ἡσαΐας βλέποντας ἀνέσπερο,
ἐκ νυκτὸς ὀρθρίσας ἐκραύγαζεν'
ἐφώναζε μετὸ δύναμη ἀπὸ σκοτάδι βγαίνοντας
τῆς ἀγνοίας στίης γνώσεως τὴν αὐγή.
Ἀναστήσονται οἱ νεκροί,
θ' ἀναστηθοῦνε οἱ νεκροί
καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις,
κι' ἀπὸ τὰ μνήματα θὰ βγοῦν οἱ πεθαμένοι,
καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γῆ ἀγαλλιάσονται».
καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς (ἀπὸ χαρὰ μεγάλη) θ' ἀγαλλιάσονται.
α' τροπάριον
Νεοποιεῖς τοὺς γηγενεῖς,
Ἀνακαινίζεις τοὺς θνητούς,
ὁ πλαστουργὸς χοϊκὸς χρηματίσας²⁹,
ὁ Πλάστης μας γενόμενος ἀνθρώπος σὰν ἐμᾶς,
καὶ σινδῶν καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι,
καὶ ὑποδηλώνουν, Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὁ τάφος καὶ ἡ σινδόνα³⁰

ψυχὴ φέρει ὡς συμπάσχουσα μετὸ σῶμα σημάδια τῆς κακουχίας. Λέμε καὶ μεῖς σήμερα *μαύρισε ἡ ψυχὴ μου*, ἐνοῶντας ψυχικὰ τραύματα.

²⁹ Μετοχὴ ἄορ. τοῦ ρήμ. χρηματίζω (ἐδῶ μετὴν σημασία τοῦ ὀνομάζομαι, θεωροῦμαι, γίνομαι).

³⁰ Τὸ μυστήριον πού συνυπάρχει στὸν Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι αὐτὸ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀνακαινίσεως, τὸ ὁποῖο ἀποφασίσθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα ὡς εὐδοκία καὶ θεία βουλή, καὶ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Υἱὸ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, σταυρώσεως, ταφῆς καὶ ἀναστάσεως. Ὁ ποιητὴς ἐδῶ ἐπικεντρώνει τὴν προσοχὴν μας στὴν ὑπηρεσία πού προσέφεραν ὁ τάφος καὶ ἡ σινδόνα πρὸς πραγματοποιήσασθαι τοῦ μεγάλου καὶ ὑπερλόγου μυστηρίου: ἦσαν καὶ τὰ δύο καινούργια, ἀχρησιμοποίητα γιὰ νὰ ὑποδηλώσουν ὅτι δι'

τὸ συνόν³¹ σοι Λόγε μυστήριον·

ἐτοῦτο τὸ μυστήριον ποῦ συνυπῆρχε πάντοτε με Σέ·

ὁ εὐσχήμων γὰρ βουλευτής,

γιατὶ ὁ ἀρχοντάνθρωπος καὶ βουλευτής (Ἰωσήφ)

τὴν τοῦ σὲ φύσαντος³² βουλήν σχηματίζει·

ὑπηρετεῖ με σύνεση πιστὰ εἰς τὴν ταφή σου

καὶ πραγματώνει σχέδιο ἀνακαινίσεώς μου³³

ἐν σοὶ μεγαλοπρεπῶς καινοποιοῦντός με.

(ποῦ ὁ Πατὴρ ἐνήργησε διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ του)

με τρόπο ἀξιοθαύμαστο.

β' τροπάριον

Διὰ θανάτου τὸ θνητόν, διὰ ταφῆς τὸ φθαρτὸν μεταβάλλεις·

Διὰ τοῦ θανάτου σου με ἀθανασία ντύνεις τὴν θνητότητα,

διὰ τῆς ταφῆς σου σὲ ἀφθαρσία τὴν φθορά μας μεταβάλλεις·

ἀφθαρτίζεις γὰρ θεοπρεπέστατα,

γιατὶ τὴν σάρκα ποῦ ἔλαβε (ἡ θεϊκὴ σου φύση), μεταποιεῖς σὲ

αὐτῶν γίνεται ἡ δικὴ μας ἀνακαινίση. Ὁ πέτρινος τάφος παραπέμπει στὸ πέτρινο σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, ἡ καθαρὴ σινδόνα ἐπίσης στὰ σπάργανα, με τὰ ὁποῖα ἐτύλιξε ἡ Παρθένος τὸν γεννηθέντα. Παρθένος ἐκυφόρησε τότε, παρθένος καὶ ὁ τάφος ποῦ τὸν ἐδέχθηκε. Ἰωσήφ παρίσταται τότε στὴν Ἁγία Παρθένη, Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ὑπηρετεῖ στὸ μέγα μυστήριον τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου. Γέννηση καὶ θάνατος στὸ ἴδιο μυστήριον παραπέμπουν: «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν». Ἡ κατάδυσίς μας στὴν κολυμβήθρα εἶναι κατάδυσις εἰς καινούργιον τάφον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀναδυόμενοι μετὰ ἀπὸ τὴν τρεῖς καταδύσεις ἀνακαινιζόμεθα μυστικῶς καὶ στὴν συνέχεια ἐνδυόμεθα στολὴν λευκὴν, ὑποδηλώνοντας ὅτι ἐνδυόμεθα τὸν Χριστὸν ὡς νέοι ἄνθρωποι: «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε». Αὐτὰ τὰ ὀλίγα γιὰ τὸ μέγα μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος ἃς κρατῆσαι ὁ ἀναγνώστης ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀνωτέρω τροπαρίου καὶ ἃς σταματήσαι γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανοὺς ἡ παρωδία τοῦ μυστηρίου ὡς δῆθεν τῆς πρώτης γιορτούλας τοῦ παιδιοῦ με μπαλόνια καὶ ἄλλα στολιδία ἀνοικεῖα στὴν σοβαρότητα καὶ ἱερότητα τῶν τελομένων.

³¹ Μετοχὴ ἐνεστώτου τοῦ σύνεμι = συνυπάρχω.

³² Μετοχὴ ἀορίστου τοῦ φύω = γεννῶ (ὁ φύσας = ὁ γεννήσας).

³³ Πῶς νὰ ἀποδώσει ἡ μετάφραση τὴν ποίηση ποῦ φανερῶνεται μέσω τῆς χρήσεως τῶν λέξεων στὸ πρωτότυπο; Ὁ εὐσχήμων βουλευτής, σχηματίζει βουλήν. Ὡς εὐσχήμων ποῦ σημαίνει ἐπίσημος ἀρχοντας -μέλος τοῦ Συνεδρίου ἦταν-, κάνοντας χρῆση τοῦ ἀξιωματός του, ὑπηρετεῖ ταπεινὰ στὴν ταφή τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἔτσι - χωρὶς ἴσως νὰ συνειδητοποιεῖ τί κάνει- σχηματίζει ποῦ θὰ πεῖ δίνει σχῆμα, δίνει σάρκα καὶ ὅσα στὴν παλαιὰ μεγάλη Βουλή (ὡς βουλευτὴς βούλεται σχηματίζει βουλήν) τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἐξασφαλίζοντας τὰ ἀπαραίτητα σύμβολα τῆς διὰ ταφῆς ἀνακαινίσεως, τάφο, δηλαδή, ἀχρησιμοποίητο καὶ σινδόνα καινούργια, λευκὴ, καθαρὴ.

ἀπαθανατίζων τὸ πρόσλημμα³⁴·

ἄφθαρτη κι' ἀθάνατη, καθὼς ταιριάζει, βέβαια, σὲ σένα ὡς Θεό·

ἢ γὰρ σὰρξ σου διαφθορὰν οὐκ εἶδε Δέσποτα,

καὶ πράγματι τὸ σῶμα σου με τρόπο ἀκατανόητο

δὲν γνώρισε τὴν διάλυση,

οὐδὲ ἡ ψυχὴ σου εἰς Ἄδου, ξενοπρεπῶς ἐγκαταλέλειπται.

οὔτε ἡ ψυχὴ σου, Δέσποτα, στὸν Ἄδη ἐγκαταλείφθηκε³⁵.

γ' τροπάριον

Ἐξ ἀλοχεύτου προελθὼν, καὶ λογχευθεὶς

Προῆλθες, Πλαστουργέ μου, ἀπὸ μητέρα,

τὴν πλευρὰν Πλαστουργέ μου,

ποῦ δὲν ἐγνώρισε τοὺς πόνους τῆς λοχείας,

ἀλλὰ με λόγχη³⁶ ἐδέχθηκες τρύπημα στὴν πλευρά,

ἐξ αὐτῆς εἰργάσω τὴν ἀνάπλασιν,

ἀπ' τὴν ὁποία ἔφερες ἀνάπλαση τῆς Εὐας³⁷,

τὴν τῆς Εὐας Ἀδὰμ γενόμενος,

νέος Ἀδὰμ γενόμενος στὴν θέση τοῦ παλαιοῦ,

(ποῦ ἀπ' τὴν πλευρά του ἐπλάσθηκε ἡ πρώτη ἐκείνη Εὐα),

ἀφυπνώσας ὑπερφυῶς, ὕπνον φυσιζῶν,

κι' ἀφοῦ κοιμήθηκες ἐπάνω στὸν Σταυρὸ

καὶ ζῶν ἐγειράς ἐξ ὕπνου,

τὸν ζωογόνο ὕπνο τοῦ θανάτου³⁸,

³⁴ Πρόσλημμα εἶναι αὐτὸ ποῦ λαμβάνεται (ἀπὸ τὸ ρῆμα προσλαμβάνω). Ἐλαβε ὁ Θεὸς τὸ ἀνθρώπινο σῶμα καὶ τὸ ἐθέωσε (τὸ ἀπεθανάτισε = τὸ μετέβαλε σὲ ἀθάνατο).

³⁵ Ξενοπρεπῶς σημαίνει παραδόξως, καὶ τὸ παράδοξο καὶ ἀκατανόητο βρίσκεται στὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος κατέβηκε στὸν Ἄδη, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε ἐκεῖ ἡ ψυχὴ του ποῦ ἔφθασε μέχρι τὰ βάθη του γιὰ νὰ κηρύξει, οὔτε τὸ σῶμα του ὑπέστη τὴν φθορὰ τοῦ θανάτου. Αναστήθηκε καὶ αὐτό. Καὶ τώρα ἡ ἀπαθανατισθεῖσα φύση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συμπάρεδρος τῆς Παναγίας Τριάδος.

³⁶ Ἄλλη μὰ φορὰ ἀδυνατεῖ ἡ μετάφραση νὰ μεταφέρει τὸν συνειρημὸ ποῦ δημιουργεῖ ὁ ποιητὴς ἀνάμεσα στίς λέξεις ἀλόχευτος καὶ λογχευθεὶς.

³⁷ Εὐα σημαίνει ζωὴ, ἐπομένως ἐκ τῆς λογχευθείσης πλευρᾶς καὶ ἐκ τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος ποῦ ἐξῆλθε ἐξ αὐτῆς ἀναπλάσσεται ἡ νέα ζωὴ στὴν θέση τῆς παλιᾶς ποῦ εἶχε πλασθεῖ πάλι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ.

με τρόπο ακατάληπτο ξυπνάς από αυτόν,
και της φθορᾶς ὡς παντοδύναμος.
κι' ἀπ' τὴν φθορὰ δημιουργεῖς ζωὴ ὡς παντοδύναμος.
Ἡδὴ ς'. Ὁ Εἰρμὸς
«Συνεσχέθη, ἀλλ' οὐ κατεσχέθη, στέρνοις κητῶις Ἰωνᾶς·
Ὁ Ἰωνᾶς ἐκλείσθηκε στὰ σπλάγχνα τοῦ θηρίου,
ἀλλ' ὁμως δὲν κρατήθηκε·
σοῦ γὰρ τὸν τύπον φέρων, τοῦ παθόντος καὶ ταφῆ δοθέντος·
προτύπωση ἦταν δηλαδή για σέ, Χριστέ, πού ἔπαθες κι' ἐτάφης·
ὡς ἐκ θαλάμου, τοῦ θηρὸς ἀνέθορε³⁹,
κι' ἀφοῦ ἀπ' τὸ κῆτος πρόβαλε,
σὰν ἀπὸ θάλαμο νὰ βγαίνει νυφικό⁴⁰,
προσεφώνει δὲ τῇ κουστωδίᾳ·
προφητικῶς ἐκραύγαζε στοὺς φύλακες τοῦ τάφου:
Οἱ φυλασσόμενοι μάτια καὶ ψευδῆ,
"Ε, σεῖς ὁποῦ φυλάσσετε ματαίως καὶ ἀσκόπως,
ἔλεον αὐτοῖς ἐγκατελίπετε».
ἐχάσατε τὸ ἔλεος Χριστοῦ γιὰ τὶς ψυχές σας⁴¹, (μὲ τὸ νὰ λέτε ψέμματα
πὼς δῆθεν κοιμηθήκατε καὶ τάχατες δὲν εἶδατε πὼς ὁ νεκρὸς ἐκλάπη).

³⁹ Ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται στὸν ἐπὶ Σταυροῦ προσωρινὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, ὀνομάζοντάς τον ὑπνον φυσίζων (=ζωογόνον), καὶ ἐμμέσως τὸν συνδέει μὲ τὸν ὑπνο τοῦ Ἀδάμ, ὅταν ἐλήφθη ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἡ Εὐα. Διὰ μὲν τοῦ ὑπνου τοῦ Ἀδάμ ἐπλάσθη ἡ Εὐα, διὰ δὲ τοῦ ὑπνου τοῦ Ἰησοῦ ἀνεπλάσθη!

³⁹ Ἀόριστος τοῦ ρῆμ. ἀναθρόσκω = πηδῶ, τινάζομαι ἐπάνω (ἀπὸ τὸ ρ. αὐτὸ καὶ ἡ λέξις ἀνθρωπος ὡς ὄν πού θρώσκει πρὸς τὰ ἄνω.

⁴⁰ Ἀβλαβῆς, εὐθυμος καὶ χαρούμενος θέλει νὰ πεῖ ὁ ποιητὴς, ὅπως ὁ νυμφίος ἀπὸ τὸ νυφικὸ δωμάτιο.

⁴¹ Ὁ στίχος αὐτὸς παραπέμπει στὸν Προφ. Ἰωνᾶ (2, 9): «φυλασσόμενοι μάτια καὶ ψευδῆ ἔλεον αὐτῶν ἐγκατέλιπον», τὸ ὁποῖο ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Προφήτη γιὰ τοὺς τιμῶντας καὶ προσκυνοῦντας τὰ εἰδῶλα, ὅτι δηλ. μὲ τὸ νὰ κάνουν αὐτὸ, χάνουν τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου. Τώρα ὁμως ὁ ποιητὴς Κοσμᾶς λαμβάνει τὸ λεχθὲν καὶ τὸ θέτει στὸ στόμα τοῦ Προφήτου ὡς ἀπευθυνόμενον ὄχι πρὸς τοὺς παλιούς εἰδωλολάτρες ἀλλὰ στοὺς φύλακες τοῦ τάφου (εἰδωλολάτρες καὶ αὐτοί), ἀλλὰ κατ' ἐπέκτασιν σὲ κάθε σύγχρονον ἄνθρωπο πού ἀποκλίνει ἐκ τῆς ὀρθῆς πίστεως: ἀπομακρυνόμενοι χάνουμε τὸ ἔλεος του.

α' τροπάριον

Ἀνηρέθης⁴², ἀλλ' οὐ διηρέθης, Λόγε ἧς μετέσχες σαρκός·
Ἐθανατώθης, Λόγε τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁμως δὲν χωρίσθηκες ἀπὸ
τοῦ σώματός σου, μὲ τὸ ὁποῖο ἐνώθηκες κατὰ τὴν σάρκωσίν σου·
εἰ γὰρ καὶ λέλυταί σου, ὁ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους·
γιατί, ἂν καὶ γκρεμίστηκε τοῦ σώματός σου ὁ ναὸς
στὸ διάστημα τοῦ πάθους⁴³,
ἀλλὰ καὶ οὕτω μία ἦν ὑπόστασις,
ἀλλὰ καὶ πάλι ἔτσι, μιὰ ἦταν ἡ υπόστασις
τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου·
τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου⁴⁴.
ἐν ἀμφοτέροις γὰρ, εἷς ὑπάρχεις Υἱός,
γιατί οἱ δύο φύσεις σου (θεία καὶ ἀνθρωπίνη δὲν ἀπαρτίζουν βέβαια
καὶ δύο ὑποστάσεις), ἀλλ' ἔχεις μία ὑπόστασις, ἕνας Υἱὸς ὑπάρχεις,
Λόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.
Θεὸς εἶσαι καὶ ἄνθρωπος, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

β' τροπάριον

Βροτοκτόνον, ἀλλ' οὐ θεοκτόνον, ἔφω τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ·
Τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ ἐπέφερε ἀπ' τὴν φύση του τὸν θάνατο
τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὁμως δὲν ἐπέπραξε τὴν φύση τοῦ Θεοῦ⁴⁵.
εἰ γὰρ καὶ πέπονθέ σου, τῆς σαρκός ἢ χοϊκῆ οὐσία,
γιατί, ἂν καὶ ὑπέστη τὸ πάθος (τοῦ Σταυροῦ)
ἡ χοϊκῆ οὐσία τῆς σαρκός σου,

⁴² Ἀόριστος τοῦ ἀναφροῦμαι = φονεύομαι.

⁴³ Ἐννοεῖ τὸ διάστημα τῆς τριήμερου ταφῆς του, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸ λόγον (ιω., 2, 19) «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν». Κατὰ τὸ τρίήμερον αὐτὸ τὸ μὲν σῶμα θανατωθὲν ἐτέθη στὸν τάφο, ἡ δὲ ψυχὴ χωρισθεῖσα ἀπὸ τοῦ σώματος κατέβη εἰς τὸν Ἄδην.

⁴⁴ Δὲν ἐχωρίσθη δηλαδή ὁ Κύριος σὲ δύο ὑποστάσεις, ἀλλὰ μία ἦταν ἡ υπόστασις τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του.

⁴⁵ Διὰ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ εἰσῆλθε ὁ θάνατος στὸ ἀνθρώπινο γένος, πρᾶγμα πού ἐπέφερε καὶ τὸν προσωρινὸ θάνατο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιφέρει τὸν θάνατο καὶ στὴν θεία φύση του. Επομένως ὑπῆρξε τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ βροτοκτόνον (= ἀνθρωποκτόνο), ἀλλ' ὄχι θεοκτόνον.

ἀλλ' ἡ Θεότης ἀπαθῆς διέμεινε,
ὅμως παρέμεινε ἡ Θεότης σου διόλου ἀβλαβής,
τὸ φθαρτὸν δέ σου πρὸς ἀφθαρσίαν μετεστοιχείωσας,
καὶ τὸ φθαρτὸ (ὡς τότε σῶμα σου) σὲ ἀφθαρτο μετέβαλες,
καὶ ἀφθάρτου ζωῆς, ἔδειξας πηγὴν ἐξ ἀναστάσεως,
καὶ τὸ κατέστησες πηγὴ ἀθάνατης ζωῆς μετὰ τὴν Ἀνάστασή σου.
γ' τροπάριον
Βασιλεύει, ἀλλ' οὐκ αἰωνίζει, Ἄδης τοῦ γένους τῶν βροτῶν
Ὁ Ἄδης βασιλεύει τοῦ γένους τῶν θνητῶν,
ἀλλὰ ἡ βασιλεία του αἰώνια δὲν εἶναι·
σύ γὰρ τεθεὶς ἐν τάφῳ, Κραταῖε ζωαρχικῆ παλάμη,
διότι, ἂν καὶ τέθηκες σὲ τάφο, Παντοδύναμε,
μετὰ τὴν παλάμη σου, πού σ' ὄ,τι ἀγγίζει μεταδίδει τὴν ζωή,
τὰ τοῦ θανάτου, κλεῖθρα διεσπάραξας,
συνέτριψες τὶς κλειδαριές κι' ἀμπάρες τοῦ θανάτου⁴⁶
καὶ ἐκήρυξας τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖ καθεύδουσι,
κι' ἐκήρυξες ἀληθινὴ λύτρωση πρὸς ἐκείνους
πού ἐκοιμόντουσαν βαθεῖα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου,
λύτρωσιν ἀψευδῆ, Σῶτερ γεγωνῶς νεκρῶν πρωτότοκος.
Σωτήρα μου γενόμενος ὁ πρῶτος τῶν νεκρῶν
πού βγήκε ἀναστημένος.

⁴⁶ Ὁ θάνατος κρατοῦσε φυλακισμένους τοὺς νεκρούς, τὶς δὲ ψυχές τους ἔστειλε στὸν Ἄδη. Στὸ τροπάριο αὐτὸ Ἄδης καὶ θάνατος σχεδὸν ταυτίζονται, ἀλλὰ ὡς στερητικὰ ὀνόματα δὲν ἔχουν ἐνέργεια (θάνατος σημαίνει στέρηση τῆς ζωῆς καὶ Ἄδης νοεῖται τόπος ἀείδης, ἦτοι ἀόρατος). Ἐπομένως ἡ ὁποιαδήποτε ἐνέργεια ἀποδίδεται σ' αὐτούς, στὴν οὐσία εἶναι δύναμη τοῦ Διαβόλου πού ὀδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὸν πνευματικὸ καὶ σωματικὸ θάνατο. Στὴν οὐσία δὲν βασιλεύει ὁ Ἄδης στοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ ὁ Διάβολος. Ἄκουσε ἐπίσης, ἀναγνώστη μας, καὶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λέγοντος (λόγος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κοιμητηρίου καὶ εἰς τὸν Σταυρόν), ὅτι ὁ Κύριος δὲν παραμέρισε ἀπλῶς τὶς ἀμπάρες τοῦ Ἄδη γιὰ νὰ περάσει, ἀλλὰ τὶς κατέστρεψε, γιὰ νὰ δείξει ὅτι δὲν ὑπάρχουν πιά κλειδαριές καὶ λαστοὶ στὶς πόρτες του, ἐπομένως καὶ ἂν εἰσέλθει κάποιος ἐκεῖ δὲν φυλακίζεται, γιατί δὲν νοεῖται φυλακὴ χωρὶς πύλες διπλαμπαρωμένες. Καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει σχολιάζοντας κείμενο τῆς Ὀκτωήχου: Ἄδης γὰρ τόπος ἐστὶν ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, ἐνθα αἱ τῶν θεινῶτων ψυχαὶ συνεχόντο πάλα μὲν πάντων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ αἱ τῶν φαύλων· αἱ γὰρ τῶν δικαίων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ τίθενται. Αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος στὴν ἐρμηνεία του στὸν προφ. Ἠσαΐα.

Ἦδη ζ'. Ὁ Εἰρμὸς
«Ἀφραστον θαῦμα! Ὁ ἐν καμίνῳ ῥυσάμενος,
Ἀνείπωτο τὸ θαῦμα καὶ ἀπερίγραπτο!
Αὐτὸς πού ἔσωσε τοὺς τρεῖς ὀσίους Παῖδας
τοὺς Ὀσίους Παῖδας ἐκ φλογός,
στὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς,
ἐν τάφῳ νεκρός, ἄπνους κατατίθεται,
τώρα νεκρὸς χωρὶς πνοῆς σὲ τάφο ἀποτίθεται,
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων»
(ἀλλὰ αὐτὸ δὲν γίνεται χωρὶς τὴν θέλησή του)· γιὰ τὴν δική μας
γίνεται, ἄνθρωποι, σωτηρία καὶ ὅσοι εἴμαστε πιστοὶ ψάλλουμε
Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ». *μελωδία: ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου*⁴⁷.
α' τροπάριον
Τέτρωται⁴⁸ Ἄδης, ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος
Ὁ Ἄδης καίρια εἰς τὴν καρδίαν πληγώθηκε ὅταν δέχθηκε,
τὸν τραυθέντα λόγῃ τὴν πλευράν,
τὸν τραυματία ἀπὸ τὴν λόγῃ στὴν πλευρά⁴⁹.
καὶ στένει πυρὶ θεῖῳ δαπανώμενος,
Τώρα στενάζει ἀπ' τῆς θεότητος τὸ πῦρ ἀφανισμένος,

⁴⁷ Ὁ ποιητὴς ὁσὸς Κοσμάς συνδυάζει ἐδῶ ποιητικώτατα τὸ περιεχόμενο τῆς ἐβδόμης ψόδης τῶν τριῶν Παίδων μετὰ τὸ γεγονός τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου: Αὐτὸς πού ἔστειλε τότε τὸν Ἄγγελόν του καὶ ἐδρόσισε τὴν φλόγα τῆς καμίνου, τῶρ' ἀποτίθεται στὸν τάφο ὡς νεκρός. Ἀλλὰ προσέξτε! Ὁ ἴδιος εἶναι πάντα ὁ Παντοδύναμος Θεός! Ἀπέθανε κι' ἐτάφη γιὰ νὰ σωθοῦμε ἐμεῖς, πού ἂν σ' ἀλήθεια τὸν πιστεύουμε, δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε κάτι ἄλλο ἀπ' τὸ νὰ ψάλλουμε τὸν ὕμνο τῶν τριῶν ἐκείνων παιδῶν: δοξασμένοι νὰ 'σαι Θεέ μου πού μᾶς ἐλύτρωσες ἀπ' τὸν αἰώνιο θάνατο, ὅπως ἐλύτρωσες παλιὰ ἀπ' τὴν φωτιὰ τοὺς ὀσίους παῖδες!

⁴⁸ εἶναι παρακειμένος τοῦ ρήματος τιτρώσκομαι (= πληγώνομαι). Πρβλ. τραῦμα, τρωτὸς / ἄτρωτος.

⁴⁹ Οἱ νόμοι τῆς φύσεως ὁρίζουν ὅτι τὰ ἀντίθετα ἐξουδετερώνονται διὰ τῶν ἀντιθέτων: ἡ ζωὴ φθείρει τὸν θάνατον, ἡ ἡμέρα τὴν νύκτα καὶ ἀντιστρόφως. Ὁ Δημιουργὸς μας, ὅμως, γενόμενος ἄνθρωπος δὲν ὑφίσταται τὸν φυσικὸν νόμον τῶν ἀντιθέτων, ἀλλ' ὑπεράνω τῆς φύσεως γίνεται καὶ φθείρει τὰ ὅμοια μετὰ τὰ ὅμοια: μετὰ τὸν θάνατόν του πατεῖ τὸν θάνατον, μετὰ τῆς χολῆς τὴν πικρὰν γεύσιν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ νικᾷ τὴν πικρὰν τοῦ Ἀδάμ καὶ μετὰ τὴν πληγὴν τῆς ἀχράντου πλευρᾶς του πληγώνει τὴν καρδίαν τοῦ Ἄδου. Αὐτὴν τὴν ιδιότητα τῆς θεανθρωπίνης ὑποστάσεως τοῦ Κυρίου ἔχει ὑπόψη του ὁ ποιητὴς καὶ τὴν καταθέτει στὸ τροπάριο αὐτό.

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

γὰ τὴν δική μας σωτηρία, ὅσων ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

β' τροπάριον

Ὁλβιος τάφος! ἐν ἑαυτῷ γὰρ δεξάμενος,

Μακαριστὸς καὶ πλούσιος ὁ τάφος τοῦ Κυρίου!

ὡς ὑπνοῦντα τὸν Δημιουργόν,

Γιατὶ ἐδέχθη ἐντός του, τοῦ κόσμου τὸν Δημιουργό

ζωῆς θησαυρός, θεῖος ἀναδέδεικται,

σάν, ὅμως, νὰ κοιμᾶται⁵⁰. Κι' ὁ τάφος ἀναδείχθηκε τόπος

ὅπου φυλάσσεται ὁ θεῖος θησαυρὸς ἀληθινῆς ζωῆς⁵¹.

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

(Καὶ ὄλ' αὐτὰ συνέβησαν) πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν

(ὅσοι πιστεύουμε) καὶ ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

γ' τροπάριον

Νόμῳ θανόντων, τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν,

Κατὰ τὸν νόμο πού ἰσχύει γιὰ πεθαμένους, σὲ τάφο μέσα τέθηκε,

ἢ τῶν ὄλων δέχεται ζωή,

ἐκεῖνος πού εἶναι ὄλων ἢ ζωή.

καὶ τοῦτον πηγὴν, δείκνυσιν ἐγέρσεως,

Κι' ὁ τάφος τοῦτος γίνεται πηγὴ δικῆς μας ἀναστάσεως,

⁵⁰ Πηγὴ τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ πού δέχεται τὸν θάνατον ὡς ὕπνον εἶναι τὸ προφητικὸν «*Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡσεὶ σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν,*» (Γέν. 49, 9). Ὁ λέων εἶναι φοβερός ἀκόμη καὶ ὅταν κοιμᾶται καὶ ὁ Κύριός μας, ἂν ἦταν πράγματι «νεκρός» μετὰ τὸν ἐπὶ Σταυροῦ θάνατον, πῶς θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιήσει ὅσα θαύματα ἔκαμε κατὰ τὴν τριήμερο ταφὴ του; Συνεπῶς δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἐκοιμήθη.

⁵¹ Ὁ τάφος, ἐνῶ εἶναι τόπος τῆς φθορᾶς γιὰ ὅλους τοὺς θνητούς, στὴν περίπτωση τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου εἶναι ὄλβιος πού θὰ πεῖ πλούσιος, εὐτυχισμένος καὶ ἐπιπλέον ἀληθὲς θησαυροφυλάκιο – αὐτὸ θὰ πεῖ θησαυρὸς πού γράφει ὁ ποιητής, διότι ἀπ' αὐτὸν ἐπήγασε ἡ αἰώνια ζωή.

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν (ὅσοι πιστεύουμε) καὶ ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

δ' τροπάριον

Μία ὑπῆρχεν, ἢ ἐν τῷ Ἄδῃ ἀχώριστος,

Μία καὶ ἀδιαίρετη παρέμεινε ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ

στὸν Ἄδῃ (μετὰ ψυχῆς) ὅταν κατέβηκε,

καὶ ἐν τάφῳ, καὶ ἐν τῇ Ἐδέμ, Θεότης Χριστοῦ,

καθὼς στὸν τάφο (μετὰ σώματος) καὶ στὴν Ἐδέμ (μετὰ ληστοῦ),

σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι,

ἀχώριστη μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος Ἁγίου,

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν (ὅσοι πιστεύουμε) καὶ ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

Ἡδὴ ἡ'. Ὁ Βίρμὸς

«Ἐκστηθι⁵² φρίττων οὐρανέ,

Ἄλλαξε ὄψη, οὐρανέ, συγκλονισμένος,

καὶ σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς·

καὶ σεῖς θεμέλια τῆς γῆς συνταραχθῆτε·

ἰδοὺ γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται, ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,

γιατὶ ἰδοὺ ὁ ἐν ὑψίστοις κατοικῶν

μὲ τοὺς νεκροὺς ἐπίσης λογαριάζεται,

καὶ τάφῳ σμικρῷ ξενοδοχεῖται,

καὶ σὲ μικρὸ φιλοξενεῖται τάφο⁵³,

⁵² Προστακτικὴ ἀορ. τοῦ ρήμ. ἐξίσταμαι = μεταβάλλομαι, ἀλλοιώνομαι, χάνω τὰ λογικά μου.

⁵³ Μὲ τὸ ξενοδοχεῖται θέλει νὰ ἐπισημάνει ὁ ποιητής ὄχι μόνον αὐτὸ πού ἀποδίδουμε μὲ τὸ φιλοξενεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ τάφος ἦταν ἕνός, καὶ πράγματι ἀνῆκε στὸν εὐσχήμονα

ὄν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
αὐτὸς ποῦ ὀφείλουν οἱ παῖδες νὰ ὑμνοῦν,
οἱ ἱερεῖς δοξολογία νὰ προσφέρουν,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».
καὶ ὁ λαὸς νὰ σέβεται σὲ βαθμὸ ὑπέρτατο⁵⁴,
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
α' τροπάριον

Λέλυται ἄχραντος ναός,
Ὁ ἀμόλυντος ναὸς κατέπεσε, (ἐθανατώθη δηλαδὴ
τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἀναστήθηκε)⁵⁵
τὴν πεπτωκυῖαν δὲ συνανίστησι σκηνήν.
καὶ τῶρα ἀνεγειρόμενος συνανεγείρει τὴν σκηνήν,
τὴν γκρεμισμένην (τοῦ Δαβίδ)⁵⁶.

Ἀδάμ γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος, ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,
Διότι ὁ δεύτερος Ἀδάμ μετὰ τὸν πρῶτο ἐκείνῳ,
(ὁ Κύριός μας καὶ Θεός) ποῦ κατοικεῖ στὸν οὐρανό,
κατήλθεν μέχρις Ἰδοῦ ταμείων
κατήλθε στὰ παράμερα δωμάτια τοῦ Ἰδοῦ,
ὄν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
αὐτὸς ποῦ ὀφείλουν οἱ παῖδες νὰ ὑμνοῦν,

⁵⁴ Ἰωσήφ. Ὁ Κύριός μας, ὅπως στὸν ἐπί γῆς βίον του δὲν εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη, ἔτσι καὶ στὴν ταφὴ του δὲν εἶχε δικόν του τάφο!

⁵⁵ Ὁ ποιητὴς προέταξε στὴν ὀφειλόμενη πρὸς τὸν Θεὸν δοξολογίαν τοὺς παῖδες ὡς ἀκάκουσ κατὰ τὸ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, τοὺς ἱερεῖς ἔπειτα, διότι ἔχουν ὡς λειτουργημὰ τὸν ὕμνον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλος ὄλον τὸν πιστὸν λαόν.

⁵⁵ Αὐτὸ λέγει ὁ ποιητὴς σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου (Ἰω. 2, 19) «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν», ἐννοῶντας ὄχι τὸν ναὸν τοῦ Σολομώντος, ἀλλὰ τοῦ Παναγίου τοῦ Σώματος.

⁵⁶ Ἡ σκηνὴ τοῦ Δαβίδ ἦταν ἕνας μεταφερόμενος οἶκος προσευχῆς ποῦ περιεῖχε τὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης μὲ τίς πλάκες τοῦ Νόμου, τὴν στάμνα καὶ τὴν ράβδο τοῦ Ἀαρών. Τὰ ὑλικά κατασκευῆς ἦταν ξύλα καὶ δέρματα. Ἀργότερα, ὅταν σταμάτησε ἡ περιπλάνηση τῶν Ἰσραηλιτῶν στὴν ἔρημο, καταργήθηκε, γιατί κτίσθηκε ὁ ναὸς τοῦ Σολομώντος. Ἐδῶ ἀποτελεῖ σύμβολο τοῦ οἴκου Δαβίδ, ὁ ὁποῖος θὰ βασιλεύσει πλέον πνευματικῶς εἰς τοὺς αἰῶνας διὰ τοῦ καταγομένου ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δαβίδ Μεσσία, ἀλλὰ ἀναφέρεται καὶ σὲ ὅλη τὴν γκρεμισμένη φύση τοῦ Ἀδάμ, ἡ ὁποία συνεχίζεται τῶρα μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἰδοῦ καὶ ἀνασταίνεται μαζί του.

οἱ ἱερεῖς δοξολογία νὰ προσφέρουν,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
καὶ ὁ λαὸς νὰ σέβεται σὲ βαθμὸ ὑπέρτατο, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
β' τροπάριον

Πέπαυται τόλμα Μαθητῶν, Ἀριμαθαίας δὲ ἀριστεύει Ἰωσήφ.
Τῶν μαθητῶν ἡ τόλμη ἐξαφανίσθηκε· δείχνει ἀνδρεία, ὅμως,
ἀπαράμιλλη, ὁ Ἰωσήφ ἀπ' τὴν Ἀριμαθαία·
νεκρὸν γὰρ καὶ γυμνὸν θεώμενος, τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν,
καὶ μόλις βλέπει πεθαμένον καὶ γυμνόν, τὸν ἴδιο τὸν Θεό,
ποῦ ἐξουσία ἔχει ἐπὶ ἀπάντων,
αἰτεῖται, καὶ κηδεύει κραυγάζων·
ζητεῖ (τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ) καὶ τὸ κηδεύει λέγοντας (γιὰ μᾶς):

οἱ παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
οἱ παῖδες ἀνυμνεῖτε, ἱερεῖς δοξολογεῖτε,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
γ' τροπάριον

Ὡ τῶν θαυμάτων τῶν καινῶν!
(Βλέπετε χριστιανοὶ) ὁποίας λογῆς παράδοξα
καὶ θαύματα συμβαίνουν!

ὦ ἀγαθότητος! ὦ ἀφράστου ἀνοχῆς!
Πόση ἀγαθότητα ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, πόση ἀνοχὴ ἀνείπωτη!
ἐκῶν γὰρ ὑπὸ γῆς σφραγίζεται, ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,
Γιατὶ αὐτὸς ποῦ κατοικεῖ στὸν οὐρανό, ἐκούσια σφραγίζεται
(σὲ τάφο) κι' ἀσφαλίζεται θαμμένος μέσ' τὴν γῆ,
καὶ πλάνος Θεὸς συκοφαντεῖται·
καὶ λαοπλάνος ὁ Θεὸς συκοφαντεῖται,
ὄν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,

αὐτὸς ποὺ ὀφείλουν οἱ παῖδες νὰ ὑμνοῦν,
οἱ ἱερεῖς δοξολογία νὰ προσφέρουν,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
καὶ ὁ λαὸς νὰ σέβεται σὲ βαθμὸν ὑπέρτατο,
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἦδὴ θ'. Ὁ Εἰρμὸς (Ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου)

«Μὴ ἐποδύρου⁵⁷ μου Μῆτερ, καθορῶσα ἐν τάφῳ,
Μὴ μὲ θρηνεῖς, Μητέρα μου⁵⁸, βλέποντας εἰς τὸν τάφο,
ὄν ἐν γαστρὶ ἄνευ σπορᾶς, συνέλαβες Υἱόν·
τὸν Γιὸ ὁποῦ συνέλαβες στὰ σπλάγχχνα δίχως σπέρμα·
ἀναστήσομαι γὰρ καὶ δοξασθήσομαι,
γιατὶ (δὲν μένω γιὰ πολὺ στὸ μνημα μου κλεισμένος)
θ' ἀναστηθῶ (τριήμερος) καὶ θὰ δοξάσω ἐπίσης
(τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἐφόρεσα στὸν κόσμον ὅταν ἤρθα)⁵⁹,
καὶ ὑψώσω ἐν δόξῃ, ἀπαύστως ὡς Θεός,
καὶ θὰ ὑψώσω ὡς Θεὸς μὲ δόξα ἀκατάπαυστη,
τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ σὲ μεγαλύνοντας».

ὄσους ἐγκωμιάζουνε μὲ πίστη καὶ ἀγάπη, ἐσένα (τὴν Μητέρα μου).

α' τροπάριον (Ὡς ἀπὸ στόματος τῆς Θεοτόκου)

Ἐπὶ τῷ ξένῳ σου τόκῳ, τὰς ὠδῖνας φυγοῦσα,

Ὅταν παράδοξα σ' ἐγέννησα, χωρὶς νὰ νιώσω πόνους τοκετοῦ,

ὑπερφυῶς ἑμακαρίσθην, ἀναρχε Υἱέ·

στ' ἀλήθεια ἐγκωμιάστηκα, Υἱέ μου προαιώνιε⁶⁰.

⁵⁷ Προστακτικὴ ἐνεστώτος τοῦ ρήμ. ἐποδύρομαι = θρηνεῖ.

⁵⁸ Ὁ ποιητὴς πλέκει τὴν ἐνάντι ψῆδὴ μὲ διαλογικὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ἀπευθύνονται εἴτε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ πρὸς τὴν γλυκυτάτη Μητέρα του, εἴτε ἐκ τῆς γλυκυτάτης Μητρός πρὸς τὸν γλυκύτατον Υἱόν.

⁵⁹ Αὐτὸ ποὺ θὰ δοξασθῆι μὲ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις του, σύμφωνα καὶ μὲ τὸν λόγον του πρὸ τοῦ πάθους: «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ», (ἴω. 13, 1).

⁶⁰ Ἡ ἀκριβὴς δογματικὴ διατύπωσις ἐπιβάλλει τὸν ὄρο *συνάναρχος* γιὰ τὸν Υἱὸ (ὅπως ψάλλουμε καὶ στὸ ἀναστάσιμο ἀπολυτικίον τοῦ κλ. α' ἤχου: *Τὸν συνάναρχον Λόγον Πατρὶ καὶ Πνεύματι*), ὅταν ἀναφέρεται σὲ σχέση πρὸς τὸν Πατέρα. Χαρακτηρίζεται ὁμοίως καὶ ἀναρχος, σὲ σχέση πρὸς τὸν κτιστὸ

νῦν δὲ σὲ Θεέ μου, ἀπνουν ὀρώσα νεκρόν,
καὶ τώρα Κύριέ μου, καθὼς σὲ βλέπω ἀψυχον δίχως πνοὴ νεκρό,
τῇ ρομφαίᾳ τῆς λύπης, σπαράττομαι δεινῶς,
σπαράσσεται ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ μαχαίρι δίστομο⁶¹ τῆς λύπης φοβερό,
ἀλλ' ἀνάστηθι, ὅπως μεγαλυθῆσωμαι.

ἀλλ' ἀναστήσου ἐκ νεκρῶν,

κι' ἐγὼ θὰ ἐγκωμιασθῶ γιὰ τὴν Ἀνάστασίν σου.

β' τροπάριον (Ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου)

Γῆ με καλύπτει ἐκόντα, ἀλλὰ φρίττουσιν Ἄδου, οἱ πυλωροί,

Τὸ χῶμα μὲ σκεπάζει (ὄχι ὅπως ὄλους τοὺς νεκρούς) ἀλλὰ μὲ θέλημά

μου, κι' ἀνατριχίλα πιάνει τοὺς φρουροὺς τοῦ Ἄδῃ

ἡμφιεσμένον⁶², βλέποντες στολὴν,

ἀπὸ τὸν τρόμον, καθὼς μὲ βλέπουν, Μῆτερ, νὰ φορῶ,

ἡμαγμένην⁶³ Μῆτερ, τῆς ἐκδικήσεως·

βαμμένην ἀπ' τὸ αἷμα μου, στολὴν τῆς ἐκδικήσεως⁶⁴.

καὶ δημιουργημένο ἐν χρόνῳ κόσμον. Πρβλ. καὶ Λόγον ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Εἰς τὰ Ἅγια Φῶτα: «Πατὴρ ὁ πατήρ, καὶ ἀναρχος· οὐ γὰρ ἐκ τινος. Υἱὸς ὁ υἱός, καὶ οὐκ ἀναρχος· ἐκ τοῦ Πατρὸς γὰρ. Εἰ δὲ τὴν ἀπὸ χρόνου λαμβάνοις ἀρχὴν, καὶ ἀναρχος ποιητὴς γὰρ χρόνων, οὐκ ὑπὸ χρόνον (αὐτὸς ποὺ ἐποίησε τὸν χρόνον, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσία του)». Εἶτε, ὁμοίως, ἀναρχος, εἴτε συνάναρχος ποῦμε στὴν νεοελληνικὴ τὸ ἀποδίδουμε μὲ τὸ ἄχρονος ἢ καὶ προαιώνιος, ἤτοι χωρὶς χρονικὴ ἀρχή, πρᾶγμα ποὺ ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγ. Τριάδος.

⁶¹ Ἡ ρομφαία (= δίστομον μαχαίρι) τῆς λύπης παραπέμπει στὴν προφητεία τοῦ γέροντος Συμεῶν κατὰ τὴν Ὑπαπαντήν: «Καὶ σοῦ μὲν τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία», (Λουκ. 2, 35). Ἐνας ἄλλος Συμεῶν, ὁ Μεταφραστής, γράφει στὸν λόγο του εἰς τὸν θρήνον τῆς Θεοτόκου, ὅτι κατὰ τὴν γέννησιν ἡ Παναγία Παρθένος ἐγενε τοῦ Πλαστοουργοῦ τῆς λοχεύτρια, ἐνῶ τώρα εὐρέθη τοῦ Υἱοῦ τῆς κηδεύτρια. Καὶ συνεχίζει: στὸν τοκετὸ ἐξέφυγε τίς ὠδίνες (= πόνους τοκετοῦ), ἀλλὰ στὴν ταφὴ ἔνωσε μεγάλες ὠδίνες (= πόνους ψυχῆς). Καὶ ὕστερα βάζοντας τὰ ἐξῆς λόγια στὸ στόμα τῆς Θεοτόκου λέγει: «Μακαρίζω τὸν γέροντα Συμεῶν ποὺ σὲ ὑποδέχθηκε, Χριστέ μου, στὸν ναό, ὅταν σὲ πῆγα ὡς βρέφος. Γιατὶ οἱ Προφῆτες προφήτεψαν γιὰ μένα τὰ χαρωπὰ καὶ τὰ τῆς δόξης, ἐνῶ αὐτὸς μόνον προεῖπε τὰ σκυθρωπὰ καὶ τὰ τῆς λύπης». Θαύμασε καὶ σύ, ἀναγνώστη, μὲ πόση τέχνη ἑταίρισε ὁ ποιητὴς ἐδῶ τὰ χαρωπὰ κ' ἐγκωμιαστικὰ τῆς Θεοτόκου μὲ τὴν ρομφαία τῆς λύπης.

⁶² Μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήμ. ἀμφιέννυμαι = ἐνδύομαι. Πρβλ. ἀμφιεσις, ἀμφια.

⁶³ Μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήμ. αἰμάσσομαι = εἶμαι ματωμένος.

⁶⁴ Στολὴ ἐκδικήσεως εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἐβάφη ἀπὸ τὰ παναγία του αἵματα. Αὐτὰ τὰ ἀξιοθαύμαστα προβλέποντας ὁ Ἡσαΐας (59, 17) ἔλεγε: «Καὶ περιβάλετο ἱμάτιον ἐκδικήσεως, καὶ τὸ περιβάλοιον αὐτοῦ ὡς ἀνταποδώσων ἀνταπόδοσιν ὄνειδος τοῖς ὑπεναντίοις», ποὺ θὰ πεῖ: Κι' ἐφόρεσε στρατιωτικὸ χιτῶνιο ἐκδικήσεως καὶ τὸ ἀμπέχονό του, γιὰ νὰ ἐπιφέρει στοὺς ἐχθροὺς δίκαιη τιμωρία, ντροπὴ καὶ κατασχύνῃ. Δηλαδή ἱμάτιον τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ σάρκα του τὴν ὁποῖαν ἐφόρεσε κατὰ τὴν γέννησίν του καὶ καθαγίασε διὰ τοῦ αἵματός του, γιὰ νὰ ξεφύγει

τοὺς ἐχθροὺς ἐν Σταυρῷ γάρ, πατάξας ὡς Θεός,
ἀφοῦ, λοιπόν, μὲ τὸν Σταυρὸ συντρίψω ὡς Θεὸς
τοὺς δαίμονες ἐχθρούς,
ἀναστήσομαι αὐθις καὶ μεγαλύνω σε.
καὶ πάλι θὰ ἀναστηθῶ καὶ θὰ σὲ μεγαλύνω.
γ' τροπάριον (Καὶ πάλι ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου)
Ἄγαλλιάσθω ἡ Κτίσις, εὐφραινέσθωσαν πάντες οἱ γηγενεῖς'
Ἄς ἀγαλλιάσ' ἡ Κτίσις καὶ ἄς χαροῦν
πάντες οἱ ἄνθρωποι, πλασμένοι ἐκ τῆς γῆς,
ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἐσκύλευται⁶⁵ Ἄδης,
γιατὶ ὁ ἐχθρὸς ὁ Ἄδης (καὶ ὁ Διάβολος) νικῆθηκε-
μετὰ μύρων Γυναῖκες προσυπαντάτωσαν,
ἄς ἐτοιμάσουν μῦρα καὶ ἀρώματα οἱ γυναῖκες
κι' ἄς ἔλθουν γιὰ συνάντηση στὸν τάφο.
τὸν Ἀδάμ σὺν τῇ Εὐά, λυτροῦμαι παγγενῆ,
Ἐλευθερώνω τώρα τὸν Ἀδάμ μαζί καὶ μὲ τὴν Εὐά,
ποὺ πάει νὰ πεῖ ὀλόκληρο τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐξαναστήσομαι.
καὶ τρεῖς ἡμέρες ἔπειτα ἐκ τῶν νεκρῶν ἐγείρομαι.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς, γράφει ὁ Ἅγιος Νικόδημος, ὁ Ἁγιορείτης, ψάλλοντες
καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα κατανυκτικώτατον
Κανόνα τῆς θεοσώμου ταφῆς τοῦ Κυρίου νὰ ἀξιοθῶμεν νὰ
συσταυρωθῶμεν μὲ τὸν Χριστόν, ἡγουν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν κατὰ
πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν... Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς νὰ γένωμεν μιμηταὶ

τῆς προσοχῆς τοῦ ἀπατήσαντος τὸν ἄνθρωπο Διαβόλου καὶ νὰ πάρει ἐκδίκηση γιὰ τὸ πλάσμα του,
τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τυραννήθηκε ἀπ' αὐτόν.

⁶⁵ Μέσος παρακείμενος τοῦ σκυλεύω = ἀφαιρῶ τὰ ὄπλα νεκροῦ, ξεγυμνῶ. (Σκύλα εἶναι τὰ ὄπλα,
τὰ δέρματα τῆς ἐνδυμασίας, τὰ φορέματα, τὰ λάφυρα τοῦ νεκροῦ ἐχθροῦ).

τοῦ εὐλογημένου Ἰωσήφ τοῦ Ἀριμαθαίου καὶ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου,
τῶν ἐνταφιαστῶν τοῦ Κυρίου... Ἐὰν ἡμεῖς θάπτωμεν ἐντίμως τὸν
Κύριον μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ περιτυλίγωμεν αὐτόν μὲ τὰ
ὀθόνια, ἦτοι μὲ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ
τὸ σουδάριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀπλῆ καὶ ἀποίικλος γνῶσις τῆς
Θεολογίας μας, βέβαια θέλομεν ἰδεῖ καὶ ἡμεῖς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν
νοερῶς, ὅστις εἶναι εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ἀθέατος, καὶ θέλομεν γένει
εἰς ὅλους τοὺς φιλοθέους αἰδέσιμοι καὶ σεβάσιμοι... Εἴθε λοιπὸν
τούτων πάντων ἀξιοθείημεν ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τὴν θεόσωμον ταφήν
ἐορτάζοντες χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ταφέντος
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΛΟΙΠΗΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ ΤΟΥ ΟΡΘΟΥ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΤΗ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Δόξα τῇ ἀγίᾳ, καὶ ὁμοουσίῳ, καὶ ζωοποιῷ, καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ἦχος πλ. α'

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι, ζωὴν χαρισάμενος.

Ὁ Χριστὸς μας ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀφοῦ ἐνίκησε μὲ θάνατον τὸν θάνατον καὶ στοὺς νεκροὺς μέσα στὰ μνήματα ἐχάρισε (αἰώνια) ζωή.

Λέγεται δὲ τοῦτο τρὶς ὑπὸ τοῦ Ἱερέως, καὶ τρὶς ὑπὸ τῶν Χορῶν ἀνευ στίχων. Εἴθ' οὕτω λέγει τοὺς ἐπομένους Στίχους ὁ Ἱερεὺς ἢ ὁ Διάκονος καθ' ἕκαστον δὲ Στίχον ψάλλεται ὁμοίως ὑπὸ τῶν Χορῶν τὸ αὐτὸ Τροπάριον.

Στίχ. α'

Ἀναστήτω ὁ Θεός, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν.

Ἄς σηκωθεῖ ἐπάνω ὁ Θεός, κί' ἄς σκορπισθοῦν οἱ ἐχθροὶ του⁶⁶,

κί' ἄς φύγουν ἀπ' ἐμπρὸς του αὐτοὶ ποὺ τὸν μισοῦν.

Στίχ. β'

Ὡς ἐκλείπει καπνός, ἐκλιπέτωσαν,

⁶⁶ Ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ Διάβολος καὶ τὰ ὄργανά του: ὁ Θάνατος, ὁ Ἄδης καὶ δυστυχῶς ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ποὺ ἔχει παραδοθεῖ στὶς μεθόδους του καὶ δὲν θέλει νὰ ἐλπίζει στὸν ἀναστάντα Θεόν. Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι προέρχονται ἀπὸ τὸν 67ον Ψαλμὸν καὶ ὁ τέταρτος ἀπὸ τὸν 117ον. Εἶναι προφητικοί, γιὰτὶ ἀναφέρονται στὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ Προφήτης προλέγει ὅτι θὰ ἀναστήθῃ ὁ Θεός καὶ θὰ νικηθοῦν οἱ ἐχθροὶ του.

ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός.

Ὅπως διαλύεται ὁ καπνός, ἄς διαλυθοῦν (οἱ ἐχθροὶ του), καὶ ὅπως λειώνει τὸ κερί, ὅταν πλησιάσει στὴν φωτιά, (ἔτσι κί' αὐτοὶ νὰ λειώσουν).

Στίχ. γ'

Οὕτως ἀπολοῦνται οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ,
καὶ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο⁶⁷ θὰ χαθοῦν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ κί' οἱ δίκαιοι ἄς γεμίσουν ἀγαλλίαση.

Στίχ. δ'

Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος,
ἀγαλλιασώμεθα⁶⁸, καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ.

Αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα ἡ λαμπρά, τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου.

Ἄς νιώσουμε ἀγαλλίαση κί' ἄς εὐφρανθοῦμε κατ' αὐτήν.

Δόξα... Χριστὸς ἀνέστη...

Καὶ νῦν... τὸ αὐτὸ

Εἶτα ὁ Ἱερεὺς, γεγονωτέρᾳ φωνῇ

Καὶ ὕστερα ὁ Ἱερεὺς μὲ τὴν φωνὴν πῶ δυνατῇ:

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας...

Ὁ Χορὸς Καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος.

Ὁ Κανὼν, ποίημα Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

ᾠδὴ α'. Ἦχος α'. Ὁ Εἰρμὸς

«Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί,

Ἡμέρα Ἀναστάσεως κί' ἀπὸ χαρᾶ ἄς λάμψουμε οἱ λαοί,

Πάσχα Κυρίου, Πάσχα'

⁶⁷ Σὰν τὸ κερί ποὺ λειώνει στὴν φωτιά.

⁶⁸ Ἡ ὑποτακτικὴ ἀγαλλιασώμεθα, ὅπως καὶ ἄλλες παρόμοιες στὰ τροπάρια ποὺ ἀκολουθοῦν, εἶναι προτροπικὲς, δηλαδὴ μᾶς προτρέπουν νὰ κάνουμε αὐτὸ ποὺ λέει τὸ ρῆμα = ἄς χαροῦμε.

Πάσχα (γιορτάζοντας), τὸ Πάσχα τοῦ Κυρίου.

ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν,

Γιατὶ ὁ Χριστὸς μας καὶ Θεός, μᾶς πέρασε⁶⁹

ἐκ τοῦ θανάτου στὴν ζωὴ

Χριστὸς ὁ Θεός, ἡμᾶς διεβίβασεν, ἐπινίκιον ἄδοντας».

κι' ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανό, ἐνῶ ἐμεῖς ἐψάλλαμε ὕμνο τὸν ἐπινίκιο.

α' τροπάριον

Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις, καὶ ὀψόμεθα,

Μὲ καθαρὰς αἰσθήσεις θ' ἀντικρύσουμε,

τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως,

στὸ ἀπρόσιτο τῆς Ἀναστάσεως φῶς,

Χριστὸν ἐξαστράπτοντα, καί, Χαίρετε, φάσκοντα,

τὸν Κύριο ἀπαστράπτοντα, καὶ καθαρὰ θὰ τὸν ἀκούσουμε

νὰ προσφωνεῖ τὸ Χαίρετε,

τρανῶς ἀκουσόμεθα, ἐπινίκιον ἄδοντες.

ἐνῶ ἐμεῖς θὰ ψάλλουμε ὠδὴ τὴν ἐπινίκιο.

β' τροπάριον

Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφραίνεσθωσαν, γῆ δὲ ἀγαλλιᾶσθω,

Οἱ Ἄγγελοι στὸν οὐρανὸ ἐπάξια ἅς εὐφραίνονται,

οἱ ἄνθρωποι στὴν γῆ ἅς ἀγαλλιᾶσουν⁷⁰,

ἐορταζέτω δὲ κόσμος, ὁρατὸς τε ἅπας καὶ ἀόρατος·

ὁ κόσμος ὅλος, ὁ ὁρατὸς συνάμα καὶ ἀόρατος⁷¹

⁶⁹ Μὲ τὸ ρῆμα αὐτὸ ἀποδίδουμε τὸ διεθίβασε, τὸ ὁποῖο δὲν ἐπελέγη τυχαῖα ἀπὸ τὸν ποιητὴ: στὴν σκέψη του εἶχε ὅτι ἡ πρώτη ὠδὴ τοῦ Κανόνος συστοιχεῖται, ἔστω καὶ μὲ μιὰ λέξη, πρὸς τὴν ὠδὴ τοῦ Μωϋσέως, ποὺ ἀποτελεῖ εὐχαριστία γιὰ τὴν σωτήρια διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ὡς διὰ ξηρᾶς. Πάσχα ἄλλωστε σημαίνει διάβασις. Τότε μὲν τῶν Ἑβραίων ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Σινᾶ, τώρα δέ, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μας, διαβίβασις ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν! Γι' αὐτὸ καὶ μεῖς ἐπαναλαμβάνουμε τὸν ἐπινίκιον ὕμνον, ὅπως τότε οἱ Ἑβραῖοι: *ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, τὸν ὁποῖον δὲν χρειάστηκε νὰ θέσει αὐτολεξεῖ ὁ ποιητής.*

⁷⁰ Βλ. Ψαλμ. 95, 11: «*Εὐφραίνεσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ*».

(λαμπρὰ) ἅς ἐορτάσει.

Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται, εὐφροσύνη αἰώνιος.

Γιατὶ ὁ Χριστὸς, ἡ ἀτελεύτητη χαρὰ, σηκώθηκε ἀπ' τὸν τάφο.

Καταβασία

«Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου, Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν, Χριστὸς ὁ Θεός, ἡμᾶς διεβίβασεν, ἐπινίκιον ἄδοντας».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἣν ἐκφωνήσῃς

Ἐπειτὰ (ἔρχεται) ἡ Συναπτὴ (μὲ τὸ ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν) καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν ἡ ἐκφωνήση:

Ἵτι σὸν τὸ κράτος...

Ἔδῃ γ'. Ὁ Σιμόν

«Δεῦτε πόμα⁷² πίωμεν καινόν,

Ἐμπρὸς ἅς πιοῦμε τὸ ζωοπάροχο ποτό,

οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον⁷³,

ποῦ δὲν ἀνάβλυσε μὲ θαῦμα

(ὅπως παλιὰ στὴν ἔρημο νερό) ἐκ στεῖρας πέτρας,

ἀλλ' ἀφθαρσίας πηγῆν, ἐκ τάφου ὀμβρήσαντος Χριστοῦ,

ἀλλ' ἐκ πηγῆς ἀθανασίας, καθὼς ἐπήγαγε

ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ,

ἐν ᾧ στερεούμεθα». μὲ τὸν ὁποῖον μένουμε ἀκλόνητοι⁷⁴.

⁷¹ Διὰ τοῦ ὁρατὸς ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνθρώπους ἢ καὶ τὸν αἰσθητὸν κόσμο, κατὰ σχῆμα προσωποποιίας, καὶ διὰ τοῦ ἀόρατος τίς ἀόρατες δυνάμεις τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων.

⁷² Πόμα λέγεται αὐτὸ ποὺ πίνεται, τὸ πιτό.

⁷³ Μετοχὴ ἐνεστώτος τοῦ ρῆμ. τερατουργοῦμαι = παράγομαι διὰ θαύματος.

⁷⁴ Ἡ φράση ἀποδίδει τὸ στερεούμεθα, τὸ ὁποῖο παραπέμπει στὴν ὠδὴ τῆς Προφήτιδος Ἄννας (Βασιλ. 2, 1): «*ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ*». Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Παύλου (Α' Κορ. 3, 10): «*Ὡς σφοδρὸς γὰρ, φησὶν, ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα· θεμέλιον δὲ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρά τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός*», τὸ ὁποῖον ἔδωσε στὸν ποιητὴ μας τὴν ἐμπνευση νὰ ἐνώσει τὸ

α' τροπάριον

Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,

Τώρα τὰ πάντα ἐλούσθησαν στὸ φῶς (τῆς Ἀναστάσεως)⁷⁵,

οὐρανός τε καὶ γῆ, καὶ τὰ καταχθόνια⁷⁶

ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ὑπόγεια διαμερίσματα τοῦ Ἄδη⁷⁶.

ἐορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις, τὴν Ἐγερσιν Χριστοῦ,

Ἄς ἐορτάζει, λοιπόν, ὅλη ἡ κτίσις τὴν Ἐγερσιν Χριστοῦ,

ἐν ᾧ⁷⁷ ἐστερέωται. *γιατί αὐτός ἀποτελεῖ τὸ στήριγμά της.*

β' τροπάριον

Χθές συνεθαπτόμην σοι Χριστέ,

Ἐχθές κατέβαινα στὸν τάφο, Χριστέ, μαζί σου,

συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάντι σοι,

συνανασταίνομαι σήμερα μὲ τὴν Ἀνάστασή σου.

συνεσταυρούμην σοι χθές, αὐτός με συνδόξασον Σωτήρ,

Εἰς τὸν Σταυρὸν ἀνέβαινα ἐχθές μαζί σου,

ἐσύ, Σωτήρ μου, συνδόξασέ με

ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. *στὴν βασιλεία σου*⁷⁸.

ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ρητὸ μὲ τὸ τῆς Καινῆς: Θεμέλιος λίθος εἶναι ὁ Χριστός. Σ' αὐτὸν ἐστήριξε τὴν καρδιά της ἡ Ἄννα, σ' αὐτὸν αἰσθανόμαστε ἀκλόνητοι καὶ ἄμελλοι.

⁷⁵ Ἀξίζει ἐδῶ νὰ σημειώσουμε ὅτι καὶ ὁ μελωδὸς Κοσμάς, ὁ ἀναθρεμμένος μαζί μὲ τὸν ποιητὴ τοῦ παρόντος Κανόνος, Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, ὡς ἀδελφός του καὶ ὁμόψυχος, ἔχει γράψει Κανόνα Ἀναστάσιμο, ἀλλὰ μόλις ἄκουσε τὸ τροπάριον αὐτὸ ψαλλόμενον ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τοῦ εἶπε: ἀδελφέ Ἰωάννη, ἐσὺ μέσα στὰ τρία αὐτὰ (πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια) συμπεριέλαβες τὸ πᾶν. Ὁμολογῶ, λοιπόν, ὅτι νικῆθηκε, ὁ δικός σου ὁ Κανόνας ἔχει τὰ πρωτεῖα καὶ αὐτός πρέπει νὰ ψάλλεται στὴς Εκκλησίες τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δικός μου γραμμένος πάνω στὸν εἰρημὸ «δεῦτε λαοὶ ἴσωμεν» ἔχει πένθιμον χαρακτῆρα καὶ δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν κοσμοχαρμόσυνον Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

⁷⁶ Μέχρι νὰ ἔλθει ἡ εὐλογημένη ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως ὁ οὐρανός καὶ τὰ τάγματα τῶν Ἀγγέλων ἐφωτίζοντο ἀπὸ τὸ ἀπαστράπτον φῶς τῆς Τρισηλίου Θεότητος, ἐνῶ ἡ γῆ καὶ ὅ,τι βρισκόταν πάνω της ἐφωτίζετο ἀπὸ τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα, ὁ δὲ Ἄδης ἦταν τόπος σκοτεινός καὶ φοβερώτατος. Τώρα ὅμως, μᾶς λέγει ὁ ποιητής, ὅλα φωτίσθησαν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἀκόμη καὶ τὰ καταχθόνια διαμερίσματα τοῦ Ἄδη.

⁷⁷ Ἡ γραφὴ αὐτὴ θεωρεῖται ὀρθότερη ἀπὸ τὸ ἥ ποῦ ἔχουν πολλὲς ἐκδόσεις, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὴν λέξη Ἐγερσις = Ἀνάστασις, ἐνῶ τὸ ᾧ στὸν Χριστόν, κατὰ τὸ ἐστερέωθι ἢ καρδιά μου ἐν Κυρίῳ.

⁷⁸ Ὁ ποιητὴς δανεῖζεται σχεδὸν αὐτολεξεί τὰ λόγια αὐτὰ ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ εἰς τὴν βραδυτῆτα: «Χθές συνεσταυρούμην Χριστῷ, σήμερον ἀναστάντι σοι. Χθές συνεθαπτόμην, σήμερον συνεγείρομαι». Πῶς ὅμως

Καταβασία

«Δεῦτε πόμα πίωμεν καινόν, οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου
τερατουργούμενον, ἀλλ' ἀφθαρείας πηγῆν, ἐκ τάφου
ὄμβρησαντος Χριστοῦ, ἐν ᾧ στερευόμεθα».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἄναστας ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν
ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἣν ἐκφώνησις

Ἵτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν...

Ἡ Ὑπακοὴ Ἦχος δ'

Προλαβοῦσαι τὸν ὄρθρον αἰ περὶ Μαριάμ,

Ἡ Μαριάμ⁷⁹ καὶ οἱ ἄλλες Μυροφόρες

(ἦλθαν στὸν τάφο) λίγο πρὶν ἀπ' τὴν ἀύγῃ,

καὶ εὐροῦσαι τὸν λίθον ἀποκυλισθέντα τοῦ μνήματος,

καὶ βρίσκοντας τὸν λίθον παράμερα ἀπ' τὸ μνήμα πεταμένον

ἦκουον ἐκ τοῦ Ἀγγέλου· Τὸν ἐν φωτὶ αἰδίῳ ὑπάρχοντα,

ἀπὸ τὸν Ἄγγελον ἄκουγαν: αὐτὸν ποῦ ζεῖ μέσα σὲ φῶς ἀνέσπερο,

μετὰ νεκρῶν τί ζητεῖτε ὡς ἄνθρωπον;

πῶς τὸν ζητεῖτε ὡς θνητὸν μαζί μὲ τοὺς νεκρούς;

βλέπετε τὰ ἐντάφια σπάργανα,

συνθαπτόμεθα καὶ συσταυρούμεθα; Ἐρωτᾷ ὁ ἁγ. Νικόδημος καὶ ἄπαντα: Πρῶτον διὰ τῆς νηστείας καὶ σωματικῆς κακοπαθείας κατὰ τὴν ἁγ. Μ. Σαρακοστή, δεύτερον –καὶ σπουδαιότερον– διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στὴν θεανθρώπινη ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου προσληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δεσπότη ἐσταυρώθη, ἐτάφη, ἀνέστη καὶ ἐδοξάσθη. Συνεπῶς, ἐφόσον πιστεύουμε εἰς αὐτὸν ἀδιστακτικῶς, συσταυρούμεθα μὲ τὸν σταυρωθέντα Χριστόν, συνθαπτόμεθα μὲ τὸν ταφέντα, συνεγείρομεθα μὲ τὸν ἀναστάντα καὶ συνδοξαζόμεθα μαζί του μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Ἄλλοι, πάλιν, ἐξηγοῦν τὸ τροπάριον αὐτὸ ὡς ἀπευθυνόμενον στοὺς βαπτισθέντας, διότι πολλοὶ κατὰ τοὺς παλαιούς καιροὺς ἐβαπτίζοντο κατὰ τὴν νόκτα τῆς Ἀναστάσεως, καὶ κατὰ τὴν Βάπτισιν συνθαπτόμεθα: «Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνεταφθημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον» (Ρωμ. 6, 3). Ὁ Κύριος μᾶς καλεῖ διὰ τοῦ Βαπτίσματος νὰ σταυρώσουμε καὶ νὰ θάψουμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπον, ἀφήνοντάς τον μέσα στὸ καθαρὸ - διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγ. Πνεύματος - νερὸ καὶ ὄχι ἀνεβαίνοντας στὸν σταυρὸ, ὅπως Ἐκεῖνος. Ἀλλὰ ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα πειραζόμεθα ὑπὸ τοῦ Διαβόλου καλούμεθα ἕκαστος νὰ σηκώσει τὸν σταυρὸ του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσει. Ἐταίθα συνδοξασθῶμε στὴν Ἀνάστασις, ὅταν θὰ ἔλθει ἡ ἐσχάτη ἡμέρα.

⁷⁹ Ἀναφέρεται στὴν Μαρία Μαγδαληνή.

Δεῖτε τὰ σάβανα, τοῦ τάφου τὰ πανιά, (κι' ἀφοῦ πεισθῆτε)

δράμετε, καὶ τῷ κόσμῳ κηρύξατε,

τρέξετε καὶ (θαρραλέα) κηρύξετε στὸν κόσμο,

ὡς ἠγέρθη ὁ Κύριος, θανατώσας τὸν θάνατον,

ὅτι ὁ Κύριος ἀναστήθηκε, νεκρώνοντας τὸν θάνατον,

ὅτι ὑπάρχει Θεοῦ Υἱός,

(κι' αὐτὸ συνέβη) διότι εἶναι τοῦ Θεοῦ Υἱός,

τοῦ σφζοντος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

τοῦ λυτρωτοῦ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Ἐδὴ δ'. Ὁ Εἰρμός

«Ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς ὁ θεηγόρος⁸⁰ Ἀββακούμ,

Ὁ θεολόγος προφήτης Ἀββακούμ

(ἀπὸ ψηλὰ) στὴν ἱερὴ σκοπιὰ του⁸¹,

στήτω μεθ' ἡμῶν καὶ δεικνύτω,

μαζί μας ἅς σταθεῖ καὶ ἅς μᾶς δείξει,

φαεσφόρον⁸² Ἄγγελον, διαπρυσίως λέγοντα·

τὸν ἀπαστράπτοντα Ἄγγελον ποῦ ἀναφωνεῖ ὀλόθερμα:

Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ,

ἡ σωτηρία σήμερα (ἀνέτειλε) στὸν κόσμο,

⁸⁰ Θεηγόρος λέγεται ὁ θεολόγος, ὁ ἀγορεύων περὶ ἢ ἐκ Θεοῦ, ὁ Προφήτης.

⁸¹ Ἡ εἰκόνα τοῦ Προφήτη Ἀββακούμ ἐπὶ τῆς φυλακῆς – σκοπιᾶς παραπέμπει στὴν Π. Διαθήκη (Ἀβ. 2, 1), ὅπου διαβάζουμε ὅτι ὁ Προφήτης ἀναζητώντας ἀπάντηση ἀπὸ τὸν Θεὸν στὸ ἐρώτημα πολλῶν ποῦ ἐσκανδαλίζονταν διότι ἐβλεπαν, ὅτι οἱ ἀσεβεῖς καταφρονοῦν τοὺς δικαίους, γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι (=θὰ φυλάξω τὸν νοῦν μου διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νήψεως), καὶ ἐπιθήσομαι ἐπὶ πέτραν (=ὕψηλὸν τόπον), καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοί (Κύριος), καὶ τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἐλεγχόν μου (= πρὸς ἐπίπληξιν ὄσων σκανδαλίζονται). Τὴν φράση αὐτὴ ὁμῶς παρέλαβε ὁ ἅγ. Γρηγόριος εἰς τὸν λόγον του εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ λέγει παραλλάσσοντας λίγο τὰ λόγια τοῦ Προφήτη: «Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, φησὶν ὁ θαυμάσιος Ἀββακούμ· κἀγὼ μετ' αὐτοῦ σήμερον...γνώσωμαι...τί λαληθήσεται μοι· καὶ ἔστην καὶ ἀπεσκόπευσα· καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐπὶ τῶν νεφελῶν...καὶ ἡ ὄρασις αὐτοῦ ὡς ὄρασις Ἀγγέλου...καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπε· σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ». Ὁ ποιητὴς δανεῖζεται τὰ λόγια αὐτά, γιὰ νὰ τιμήσει καὶ τὸν Προφήτη, ὁ ὁποῖος προεφήτευσεν τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία, καὶ τὸν ἅγ. Γρηγόριον, τοῦ ὁποῖου ἡ περιγραφή γιὰ τὸν ἀπαστράπτοντα Ἄγγελον παραπέμπει στὸν καθήμενον ἐπάνω στὸν ἀποκυλισθέντα λίθον τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου μας.

⁸² Φαεσφόρος λέγεται ὁ φέρων τὸ φῶς (= φῶς), ὁ φωτοφόρος, ὁ ἀστράπτων ἀπὸ φῶς.

ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος».

διότι ἀνέστη ὁ Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

α' τροπάριον

Ἄρσεν μὲν, ὡς διανοῖξαν, τὴν παρθενεύουσαν νηδύν,

Ὁ Χριστὸς μας (γεννημένος ὡς πρωτότοκο) ἀρσενικὸ παιδί,

ὅταν (στὴν γῆ μας) φανερώθηκε, ἀνοίγοντας

τὴν μήτρα τῆς (μητέρας του) Παρθένου,

πέφηνε⁸³ Χριστὸς, ὡς βρωτὸς⁸⁴ δέ, ἀμνὸς προσηγόρευται,

ὀνομάσθηκε ἀμνός (ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἀμνός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης⁸⁵),
γιατὶ κι' Αὐτὸς ἐδόθηκε πρὸς βρῶσιν (στοὺς πιστοὺς, ὅταν
μεταλαμβάνουν),

ἄμωμος δέ, ὡς ἄγευστος κηλίδος, τὸ ἡμέτερον Πάσχα,

καὶ ἄμωμος ὡς καθαρὸς πάσης κηλίδος, ὡς τὸ δικὸ μας⁸⁶ Πάσχα,

καὶ ὡς Θεὸς ἀληθῆς, τέλειος λέλεκται.

καὶ ὡς Θεὸς ἀληθινός τέλειος λέγεται.

β' τροπάριον

Ὁς ἐνιαύσιος ἀμνός, ὁ εὐλογούμενος ἡμῖν,

(Ὁ Κύριος) ποῦ ἀνυμνεῖται (τώρα) ἀπὸ μᾶς

ὡς στέφανος⁸⁷ (καὶ κύκλος) ἀγαθότητος,

⁸³ Παρακείμενος τοῦ ρῆμ. φαίνομαι = φανερώνομαι.

⁸⁴ Ἡ γραφὴ βρωτὸς εἶναι ἐσφαλμένη, διότι σημαίνει θνητός, ἐνῶ ἐδῶ τὸ νόημα ἀπατεῖ θρωτός ποῦ σημαίνει φαγώσιμος, ἐδώδιμος, ὅπως καλούμεθα νὰ τὸν μεταλάβουμε κατὰ τὴν Θ. Εὐχαριστία μετὰ τὸ λάβετε, φάγετε τοῦτό ἐστι τὸ Σῶμά μου.

⁸⁵ Οἱ Ἑβραῖοι τὴν παραμονὴ τῆς ἐξόδου τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐθυσίασαν ἀρσενικὸ πρόβατο, τὸ ὁποῖο ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀψευγᾶδιαστο, χωρὶς σωματικὸ ἐλάττωμα. Τὸ δικὸ τους νομικὸν Πάσχα (=Πάσχα) ἀποτελεῖ ἀλληγορία τοῦ δικοῦ μας. Ὁ ἀμνὸς εἶχε τὴν ἐννοια ἐξιλαστηρίου θυσίας πρὸς τὸν Θεόν, διότι δι' αὐτῆς ἐσώζοντο τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς σφαγῆς καὶ διὰ τῆς βρώσεως του ἐνώνονταν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπαλλάσσονταν τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἔτσι καὶ γιὰ τὸ δικὸ μας Πάσχα (τὴν δικὴ μας διάβαση = τὸ πέρασμά μας ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς ἀμαρτίας στὴν ζωὴ τῆς σωτηρίας μας ἐν Χριστῷ) θυσιάζεται ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὡς ἄμωμος, ἀρσενικός καὶ ἡγιασμένος, δηλαδή ἀφιερωμένος στὸν Θεό. Εἶναι τὸ δικὸ μας Πάσχα, ὁ δικός μας πασχάλιος ἀμνός ποῦ εἶναι καὶ τέλειος Θεός.

⁸⁶ Πρβλ. Α' Κορ. (5, 7): «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη (= ἐθύσιάσθη) Χριστὸς».

⁸⁷ Πρβλ. Παλμ. 64, 12: «Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου», ἀλλὰ ἐδῶ ὁ Χριστὸς παραβάλλεται μετὰ στέφανον χρηστότητος ὡς περιέχων ἐν ἑαυτῷ κυκλοτερέως πᾶσαν ἀγαθωσύνην. Τὸ στεφάνι ἀποτελῶντας κύκλο συμβολίζει τὴν τελειότητα.

στέφανος χρηστός⁸⁸ ἔκουσίως, ὑπὲρ πάντων τέθυται,
ἐκούσια θυσιάστηκε γιὰ ὄλους, ὡσάν χρονιάρικος⁸⁹ ἀμνός,
Πάσχα τὸ καθαρτήριο, καὶ αὐθις ἐκ τοῦ τάφου ὠραῖος,
πασχάλιος, ἀμαρτιῶν καθαρτικός,
καὶ πάλι ἀπὸ τὸν τάφο ἀνέτειλε γιὰ μᾶς

δικαιοσύνης ἡμῖν ἔλαμψεν ἥλιος.

δικαιοσύνης ἥλιος⁹⁰ λαμπρὸς καὶ πλήρης ὠραιότητος.

γ' τροπάριον

Ὁ θεοπάτωρ μὲν Δαυΐδ,

Ὁ τοῦ Χριστοῦ μας πρόγονος Δαβίδ

πρὸ τῆς σκιώδους κιβωτοῦ ἤλατο⁹¹ σκιρτῶν,

(ἀπὸ χαρᾶ) πηδοῦσε καὶ ἐχόρευε ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κιβωτό,

ποῦ ἀμυδρῶς προτύπωνε τὰ ὅσα θὰ συνέβαιναν⁹²,

ὁ λαὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος, τὴν τῶν συμβόλων ἔκβασις,

ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς (οἱ Χριστιανοί) ποῦ εἴμαστε λαὸς Θεοῦ ὁ ἅγιος,

βλέποντας τὴν ἐκπλήρωση τῶν παλαιῶν συμβόλων,

ὀρῶντες, εὐφρανθῶμεν ἐνθέςως,

⁸⁸ Χρηστός εἶναι ὁ ἀγαθός, ὁ καλός. Πρβλ. τὴν φράση ἦθη χρηστά.

⁸⁹ Ὅπως ὁ ἀμνός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐνὸς ἔτους ζωο, δηλαδή πλήρως ἀνεπτυγμένο ἀλλὰ ὄχι προχωρημένης ἡλικίας.

⁹⁰ Ἦλιος δικαιοσύνης λέγεται ὁ Κύριος, διότι κατὰ τὴν πρώτην παρουσίαν αὐτοῦ, ὅταν ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος, ἐφώτισε τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους καὶ τοὺς μετέδωσε δικαιοσύνη, δηλαδή ἐδικαίωσε τὴν προσμονὴν τους, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν θὰ ἀποδώσει δικαίαν ἀμοιβὰς σὲ ὅσους ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἐκακοῦθησαν ἐκουσίως ἢ ἐκ τῆς ἐπιθέσεως τῶν πειρασμῶν (βλ. Ἑορτοδρ. σ. 429, σημ. 1).

⁹¹ Ἀόριστος τοῦ ῥήμ. ἄλλομαι = χοροπηδῶ, τινάζομαι, χορεύω.

⁹² Κατὰ τοὺς πολέμους τῶν παλαιῶν Εβραίων πρὸς ἀλλοφύλους αἰχμαλωτίσθηκε (περὶ τὸ 1.000 π. Χ.) καὶ ἡ Κιβωτὸς, ἀλλὰ ἀπεδόθη στὴν συνέχεια ὑπὸ τῶν πολεμίων Ἀζωτῶν, διότι τοὺς ἔφερε θάνατον καὶ καταστροφές. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἐφάνη ὅτι αἰχμαλωτίσθηκε ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου. Κατέβηκε στὸν Ἄδη, ἐλογίσθη μὲ τοὺς νεκρούς, ἀλλὰ ἡ ἅγια ψυχὴ του ἐπέστρεψε στὸ σῶμα καὶ τὸ σῶμα ἀνεστήθη. Ὅπως οἱ Ἀζώτιοι ἔμειναν χωρὶς ζωὴν, διότι εἶχαν πάρει ὡς λάφυρο τὴν Κιβωτόν, ἔτσι ἐνεκρώθη καὶ ὁ Ἄδης, ὁ ὁποῖος ἀντὶ νὰ λάβει ὡς λάφυρο τὸν Κύριον, ἐλαφυραγωγῆθη ὁ ἴδιος. Ὁ ποιητὴς λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν προτύπωση τῆς Ἀναστάσεως στὰ συμβάντα μὲ τὴν Κιβωτόν, μᾶς καλεῖ νὰ εὐφρανθῶμε ἐνθέςως βλέποντας τὴν ἐκπλήρωση τῶν συμβόλων καὶ νὰ μνηθῶμε τὴν χαρὰ τοῦ Δαβίδ, ὁ ὁποῖος τότε εἶχε χορεύσει πανηγυρίζων τὴν ἐπιστροφή τῆς Κιβωτοῦ.

ἄς εὐφρανθῶμε μὲ χαρὰ πνευματικὴ,

ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

διότι ἀνέστη⁹³ ὁ Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

Καταβασία

«Ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς ὁ θεηγόρος Ἀββακούμ, στήτω μεθ' ἡμῶν καὶ δεικνύτω, φασεφόρον Ἄγγελον, διαπρυσίως λέγοντα Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ, ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἣν ἐκφώνησις

Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος...

Ῥδὴ ε'. Ὁ Εἰρμὸς

«Ὁρθρίσωμεν ὀρθρου βαθέος,

Ἄς πορευθῶμε (στὸν ναὸ) ἀπ' τὰ βαθειὰ χαράματα,

καὶ ἀντὶ μύρου τὸν ὕμνον προσοίσωμεν⁹⁴ τῷ Δεσπότη,

καὶ ἀντὶ μύρου⁹⁵ ἄς προσφέρουμε τὸν ὕμνο στὸν Δεσπότη.

καὶ Χριστὸν ὀψόμεθα, δικαιοσύνης ἥλιον,

θὰ δοῦμε (τότε) τὸν Χριστόν,

⁹³ Ὁ ἅγιος Νικόδημος σχολιάζει τὸ ἀνέστη μὲ τὸ ἀνέστησεν ἑαυτὸν ἐκ νεκρῶν ὡς παντοδύναμος, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸ λόγον (βλ. 2,19): «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν».

⁹⁴ Εἶναι ὑποτακτικὴ μέλλουτος τοῦ ῥήμ. προσφέρω. (Κανονικῶς δὲν ὑπάρχει ὑπότ. μέλλουτος, ἀλλὰ στὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα εἶναι συχνή).

⁹⁵ Ὁ ποιητὴς μας συνέδεσε ἄριστα στὸ περιεχόμενο τῆς πέμπτης ψόδης του τὸν γνωστὸ στίχο τοῦ Ησαΐα (26, 9): «Ἐκ νεκρῶν ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ ὁ Θεός», μὲ τὸ εὐαγγελικὸν χωρίον (Λουκ. 24, 1): «τῇ μῆτι τῶν Σαββάτων (ἴησι τὴν Κυριακὴ) ὀρθρου βαθέος ἤλιον γυναῖκες ἐπὶ τὸ μνήμα, φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώματα», καὶ ἀπευθυνόμενος σὲ μᾶς, καλεῖ ὄλους νὰ σηκωθῶμε νωρὶς γιὰ νὰ προσφέρουμε τὸν ὕμνο μας στὸν ἀναστάντα Χριστόν. Στὰ παλιότερα χρόνια ἀκόμη καὶ μέχρι τὸν περασμένο αἰῶνα, ἡ ἀγρυπνία τῆς Ἀναστάσεως ἀρχίζε περίπου τὰ μεσάνυκτα καὶ διαρκοῦσε μέχρι τὰ χαράματα, τὸ δὲ Χριστὸς ἀνέστη ἐψάλλετο κατὰ τίς δύο μὲ τρεῖς τὴν νύκτα, ὅπως γίνεται σήμερον σὲ πολλὰ μοναστήρια. Αὐτὸ ἔχων ὑπόψιν τοῦ ὁ ἅγ. Νικόδημος προσθέτει τὰ ἐξῆς στὴν ἔρμηνεία τοῦ τροπαρίου: Ἐάν ἐσεῖς, Χριστιανοί, ὄλην τὴν νύκτα δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἀγρυπνῆτε, σηκωθῆτε κἂν κατὰ τὸν βαθὺν ὄρθρον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, διὰ νὰ ἐορτάζετε τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου (Ἑορτοδρ. σ. 431). Ποίαν ὥραν ἀκριβῶς ἀναστήθηκε ὁ Κύριος, δὲν μᾶς παρεδόθη ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν, οἱ ὅποιοι, ὅμως, συμφωνοῦν ὅτι ἡ Ἀνάστασις συνέβη τὰ χαράματα (λίαν πρῶτ, ὀρθρου βαθέος) τῆς μῆς τῶν Σαββάτων ποῦ ἔκοτε ὀνομάσθηκε Κυριακὴ.

νά ανατέλλει ὡς ἥλιος (λαμπρός) δικαιοσύνης,
πᾶσι ζωὴν ἀνατέλλοντα». παρέχοντας εἰς ὄλους τὴν ζωή.
α' τροπάριον

Τὴν ἄμετρόν σου εὐσπλαγχνίαν,
Τὴν εὐσπλαγχνία σου ἀντικρύζοντας τὴν ἄπειρη,
οἱ ταῖς τοῦ Ἄδου σειραῖς⁹⁶, συνεχόμενοι δεδορκότες⁹⁷,
οἱ αἰχμάλωτοι τοῦ Ἄδου⁹⁸ καὶ κρατούμενοι δεμένοι μετ' ἀλυσίδες,
πρὸς τὸ φῶς ἠπειγόντο⁹⁹ Χριστέ, ἀγαλλομένῳ ποδί,
ἔσπευδαν δίπλα σου, Χριστέ μου, πρὸς τὸ φῶς, μετὰ πόδια ποῦ
σκιρτοῦν ἀπ' ἀγαλλίαση καὶ χέρια ποῦ κινοῦνται ἀπὸ χαρά,
Πάσχα κροτοῦντες¹⁰⁰ αἰώνιον.

πανηγυρίζοντας τὸ Πάσχα τὸ αἰώνιο¹⁰¹.

β' τροπάριον

Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι,
Ἄς προσεγγίσουμε κρατῶντας τὶς λαμπάδες μας¹⁰²,
τῷ προΐοντι¹⁰³ Χριστῷ ἐκ τοῦ μηνήματος, ὡς νυμφίῳ,

⁹⁶ Σειρά εἶναι τὸ πλεχτὸ σχοινί, ἡ ἀλυσίδα.

⁹⁷ Μετοχή παρακειμένου τοῦ ρήμ. δέркоμαι = βλέπω, διακρίνω καθαρά.

⁹⁸ Πρβλ. Ἦσ. (49, 8-9): «... καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην ἐθνῶν (= σὲ νέα συμφωνία / συμβόλαιό μου μετὰ τὰ ἔθνη) ... λέγοντα τοῖς ἐν δεσμοῖς· ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· ἀνακαλυφθῆναι (= νὰ ἐλθετε πρὸς τὸ φῶς)» καὶ Ψαλμ. 145, 6: «Κύριος λύει πεπεδημένους». Ἡ λαχτάρα τῶν δεσμοτῶν τοῦ Ἄδου νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀποτυπώνεται ὠραϊότατα καὶ στὴν εἰκονογραφία τῆς εἰς Ἄδου (= στὰ δώματα τοῦ Ἄδου) καθόδου, κυρίως στὰ πρόσωπα τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας.

⁹⁹ Παρατακτικὸς τοῦ ρήμ. ἐπείγομαι = βιάζομαι, ἐπιταχύνω, πιέζομαι νὰ φθάσω κάπου.

¹⁰⁰ Μετοχή τοῦ ρήμ. κροτῶ = χειροκροτῶ.

¹⁰¹ Τὸ αἰώνιον Πάσχα ἐδῶ ἔχει θεθεῖ σὲ ἀντίθεση μετὰ τὸ Πάσχα τῶν Εβραίων, τὸ ὁποῖον εἶναι τυπικὸν καὶ προσωρινόν, συγκρατούμενον μετὰ τὸν παρόντα βίον.

¹⁰² Κι' ἐμεῖς ὑποδεχόμεθα τὸν ἀναστάντα Χριστὸν μετὰ λαμπάδες ἀναμμένες (μόνο ποῦ εἶναι ἀπὸ παραφίνες καὶ ὄχι ἀπὸ κερι, γεμίζοντας καπνοὺς τὴν ἀτμόσφαιρα). Ο ἅγ. Νικόδημος μᾶς ἀναφέρει ἐξὶ λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους ἀνάβουμε λαμπάδες γενικῶς στὴν Ἐκκλησία: α) Εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ φωτός τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον. β) Πρὸς δίωξιν τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς καὶ παρηγορίαν, (ἠλεκτρικοῦ φωτός τότε μὴ ὑπάρχοντος) γ) Εἰς σημεῖον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, ὅπως π.χ. κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἔστω καὶ ἂν ἔχει βγεῖ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. δ) Εἰς τιμὴν τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἁγίων. ε) Γιὰ νὰ ἀναγόμεθα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν λαμπάδων σὲ τὸ φῶς τῶν καλῶν ἔργων, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον: «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς», καὶ στ) Διὰ τὴν συγκύρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἐκείνων ποῦ τὶς προσφέρουν καὶ γιὰ ὅσους ἀνάπτονται εἴτε ζῶντας, εἴτε νεκρούς.

τὸν ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ μηνήματος Χριστὸν,
(ὡς οἱ ἐνάρετες Παρθένες) τὸν Νυμφίον¹⁰⁴,
καὶ συνεορτάσωμεν ταῖς φιλεόρτοις τάξεσι,
κι' ἄς εορτάσωμε μαζὶ μετὰ φιλεόρτα¹⁰⁵ τάγματα
τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων,
Πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον.

τὸ Πάσχα τοῦ Θεοῦ ποῦ φέρνει (στοὺς πιστοὺς) τὴν σωτηρία

Καταβασία

«Ὁρθρίσωμεν ὄρθρου βαθέος, καὶ ἀντὶ μύρου τὸν ἕμνον
προσοίσωμεν τῷ Δεσπότη, καὶ Χριστὸν ὀψόμεθα, δικαιοσύνης
ἥλιον, πᾶσι ζωὴν ἀνατέλλοντα».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν
ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἡν ἐκφώνησις

Ἵτι ἡγίασταί...

Ἵδὴ σ'. Ὁ Εἰρμός

«Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς,

Στὰ κατώτατα κατῆλθες διαμερίσματα τῆς γῆς¹⁰⁶,

καὶ συνέτριψας μοχλοὺς αἰώνιους,

καὶ συνέτριψες, Χριστέ μου, τὶς ἀμπάρες ποῦ αἰῶνες¹⁰⁷

¹⁰³ Μετοχή ἐνεστώτος τοῦ ρήμ. πρόειμι ἢ προέρχομαι (ἐδῶ μετὰ τὴν σημασία τοῦ ἐξέρχομαι).

¹⁰⁴ Ἡ ἀναφορά στὸν Νυμφίον παραπέμπει στὴν γνωστὴ παραβολὴ τῶν πέντε ἐναρέτων Παρθένων, ἡ ὁποία ἐρμηνεύεται παραβολικῶς: Τὸ λάδι ποῦ χρειάζονται τὰ λυχνάκια τους, γιὰ νὰ εἶναι ἀναμμένα στὸν ἐρχομὸ τοῦ Νυμφίου, δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα καὶ ἰδιῶς τὴν ἐλεημοσύνην.

¹⁰⁵ Ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ὁ Χρυσόστομος, λέγει σχετικῶς μετὰ τὴν ἀγαλλίασιν τῶν οὐρανίων Δυνάμεων εἰς τὸν Κατὰ μεθυστῶν λόγον του: «Εἰ γὰρ ἐνός ἀμαρτωλοῦ ἐπιστρέφοντος, χαρὰ ἐπὶ γῆς καὶ Οὐρανοῦ, πολλῶ μᾶλλον τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἐξαρπασθείσης τῶν χειρῶν τοῦ Διαβόλου, χαρὰ ἔσται ἐν Οὐρανοῦ. Νῦν σκιρτῶσιν Ἄγγελοι· νῦν χαίρουσιν Ἀρχάγγελοι· νῦν τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ μεθ' ἡμῶν εορτάζει τὴν παρουσίαν εορτήν».

¹⁰⁶ Πρβλ. προφητεία Ἰωνᾶ (2, 7): «κατέβην εἰς τὴν γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι καὶ ἀναθήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωὴ μου, πρὸς σέ Κύριε ὁ Θεός μου», φράση ποῦ ταιριάζει περισσότερο στὸν Κύριό μας, παρὰ στὸν Ἰωνᾶ, ὁ ὁποῖος πραγματικῶς δὲν κατέβη εἰς τοιαύτην γῆν.

κατόχους πεπεδημένων Χριστέ, και τριήμερος
έκρατοῦσαν ὡς δεσμίους (τοὺς νεκροὺς και τις ψυχές τους),
ὡς ἐκ κήτους Ἰωνᾶς, ἐξανέστης τοῦ τάφου». *και τριήμερος*¹⁰⁸ *ἀνέστης ἐκ τοῦ τάφου,*
ὡς ὁ Ἰωνᾶς ἐκέϊνος ἀπὸ τὸ θαλάσσιο κήτος,
ἀ' τροπάριον
Φυλάξας τὰ σήμαντρα¹⁰⁹ *σῶα Χριστέ, ἐξηγέρθης τοῦ τάφου,*
Ἀφήνοντας ἀπέιραχτες, Χριστέ μου, τις σφραγίδες
*ἐξήλθες ἐκ τοῦ τάφου*¹¹⁰,
ὁ τὰς κλεῖς¹¹¹ *τῆς Παρθένου*
μη λυμηνάμενος¹¹² *ἐν τῷ τόκῳ σου,*
ἐσὺ πού εἰς τὸν τόκον σου δὲν ἐβλαψες καθόλου
*τὰ κλεῖθρα τῆς Παρθένου*¹¹³,

¹⁰⁷ Πρβλ. προφητεία Ησαΐα (45, 2): «ἐγὼ ἐμπροσθέν σου πορεύσομαι ... θύρας χαλκᾶς συντρίψω και μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω». Και γιατί ἔπασαν οἱ σιδερένιοι λοστοὶ και οἱ ἀμπάρες (μοχλοὶ) τοῦ Ἄδῃ; Διότι κατέβηκε ἐκεῖ χωρισθεῖσα τοῦ ἁγίου σώματος τοῦ Κυρίου ἡ ἁγία ψυχή του, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἄδης και οἱ φύλακες (πὺ ἀνθρωπομορφικὰ λέμε ὅτι ἔχει) εἶδαν και σφόδρα ἐφοβήθηκαν, ὅταν κατάλαβαν ὅτι δὲν εἶναι κοινοῦ θνητοῦ ψυχή, ἀλλὰ ἡ ἐνωμένη μετὰ τῆς Θεότητος πάντα ψυχή τοῦ Κυρίου μας. Και ἀφοῦ ἐλευθέρωσε τοὺς κατεχομένους στὸν Ἄδῃ, ἐνώθηκε μετὸ ἄγιον σῶμα και ἀνέστησεν αὐτό.

¹⁰⁸ Πρβλ. Ματθ. (12, 40): «ὡσπερ...Ἰωνᾶς...ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας και τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας και τρεῖς νύκτας». Ὁ Μακάριος Χρυσοκέφαλος μᾶς δίδει ἀπάντηση και στὸ ἐρώτημα, γιατί ὁ Κύριος δὲν ἀναστήθηκε ἀμέσως μόλις ἐκάλεσε τὸν θάνατον νὰ ἔλθει ἡ και μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀλλ' ἀνέστη μετὰ τὴν ἑναρτή τῆς τρίτης ἡμέρας: Τοῦτο ἐγένετο διὰ τὴν μη εἶπει κανεὶς ὅτι δὲν ἀπέθανε (σὲ περίπτωση ἀμέσου ἀναστάσεως) και πάλι διὰ τὴν νὰ μη συκοφαντηθεῖ ἡ Ἀνάστασις (σὲ περίπτωση παρατάσεως πέρα τῶν τριῶν ἡμερῶν). Ἀλλὰ ὁ Κύριος ἀνέστη ἀρκετὲς ὥρες προτοῦ ἐκπνεύσει και αὐτὸ τὸ προφητικὸς ἐξαγγελθὲν τριήμερον.

¹⁰⁹ Σήμαντρον εἶναι τὸ σημαντήριον, ἡ σφραγίδα, ἡ βούλλα. (Ἀργότερα ἔλαβε και τὴν σημασία τῆς καμπάνας πού δίδει σημεῖον, σημαίνει γιὰ κάτω).

¹¹⁰ Ὁ τάφος ἔμεινε ἀνεπαφός κατά τὴν ἔγερσιν τοῦ Κυρίου, οἱ δὲ στρατιῶτες (ἡ κουστῶδια ὅπως λένε τὰ εὐαγγέλια) δὲν κατάλαβαν τί ἐγινε και θὰ ἔμειναν ἐκεῖ συνέχεια νομιζοντας ὅτι φυλάσσουν τὸν νεκρόν, ἂν δὲν συνέβαινε μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ὁ σεισμός, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀποκυλισθηκε ὁ μέγας λίθος πού ἐφράσσε τὸν τάφον και διαλύθηκαν οἱ σφραγίδες μετὰ τις ὁποῖες τὸν εἶχαν ἀσφαλίσει οἱ Τουδαῖοι, ἐνῶ παράλληλα κατέβηκαν Ἄγγελιοι Κυρίου, γιὰ νὰ πληροφοροῦσιν τις Μυροφόρες ὅτι ὁ Κύριος οὐκ ἔστιν ὡδε. Ἐπομένως ὁ Κύριος ἀνέστη ἐσφραγισμένου τοῦ μνήματος, οἱ δὲ σφραγίδες και ὁ λίθος μετακινήθηκαν, γιὰ νὰ πισθοῦν οἱ Μαθητῆρες (Μαρία ἡ Μητέρα τοῦ Κυρίου, ἡ Μαρία Μαγδαληνή και ἄλλες) και οἱ Μαθηταὶ (Πέτρος και Ἰωάννης), ὅτι ὄντως ἀνέστη.

¹¹¹ Εἶναι αἰτιατικὴ πληθ. τοῦ ὀνόματος κλεῖς - κλειδός. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔχει διπλοῦς τύπους: κλεῖδα και κλεῖν, κλεῖδες και κλεῖς, κλεῖδας και κλεῖς.

¹¹² Μετοχὴ ἀορ. τοῦ ρῆμ. λυμῖναι και = βλάπτω, διαφθεῖρω, ἀτιμάζω.

και ἀνέωξας ἡμῖν, Παραδείσου τὰς πύλας,
και ἀνοιξες γιὰ μᾶς τοῦ Παραδείσου πύλες.
β' τροπάριον
Σῶτέρ μου τὸ ζῶν τε και ἄθυτον, ἱερεῖον¹¹⁴,
Σωτήρα μου, ἐσὺ πού ὡς Θεὸς τῆς ἀτελεύτητης ζωῆς,
εἶναι ἀδύνατον ποτὲ νὰ γίνεις θῦμα πρὸς θυσίαν,
ὡς Θεός, σεαυτὸν ἐκουσίως,
*ἐκούσια προσφέρθηκες (ὡς θύτης και ὡς θῦμα)*¹¹⁵
προσαγαγὼν τῷ Πατρὶ, συνανέστησας,
πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα σου,
παγγενῆ τὸν Ἀδάμ, ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου.
κι' ἀφοῦ ἀνέστης ἐκ τοῦ τάφου, ἀνέστησες και
τὸν Ἀδὰμ μετὰ ὅλη τὴν γενιά του.

Καταβασία

«Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, και συνέτριψας μοχλοὺς αἰώνιους, κατόχους πεπεδημένων Χριστέ, και τριήμερος ὡς ἐκ κήτους Ἰωνᾶς, ἐξανέστης τοῦ τάφου».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν και μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἣν ἐκφώνησις

Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς...

¹¹³ Ὁ ποιητὴς παραλληλίζει τὸ ἀνεπαφὸν τοῦ τάφου κατά τὴν Ἀνάστασιν μετὰ ἀνεπαφὸν τῆς Θεοτόκου κατά τὴν Γέννηση: ἔμεινε Παρθένος, ὅπως ἦταν και πρὸ τῆς Γεννήσεως. Ὁ τάφος βέβαια ἔμεινε ἀπέιραχος κατά τὴν ἔξοδο τοῦ ἀναστάντος Κυρίου, ἀλλὰ στὴν συνέχεια ἀνοίχθηκε γιὰ τοὺς λόγους πού ἀναφέρουμε στὴν ὑποσημείωση 104.

¹¹⁴ ἱερεῖον εἶναι τὸ ἱερὸ σῶμα πού προσφέρεται πρὸς θυσίαν.

¹¹⁵ Ὁ Κύριος ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς Θεότητος, τὴν ὁποῖαν ἐφερε μαζί του κατά τὸν ἐπὶ γῆς βίον του, ἦτο ἄθυτος, ἦτοι μὴ δυνάμενος νὰ θυσιασθεῖ, ὡς ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ὁμοῦ φύσεως προσέφερε θεληματικῶς τὸν ἑαυτό του, μετὰ τὸ νὰ παραδώσει τὴν ἁγίαν ψυχὴν του εἰς χεῖρας τοῦ Πατρός του, τὴν ὁποῖαν ἀνέλαβε και πάλιν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Ὡς Ἀρχιερεὺς ὁμοῦ εἶναι παραλληλῶς και θύτης πού προσέφερε ὡς θυσίαν τὸ ἅγιόν του σῶμα, τὸ ὁποῖο ἀναστημένο τώρα συνανέστησε και ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Κοντέκιον. Ήχος πλ. δ'

Εἰ καὶ ἐν τάφῳ κατήλθες ἀθάνατε,
Ἄν καὶ κατέβηκες, ἀθάνατε, στὸν τάφο,
ἀλλὰ τοῦ Ἄδου καθεῖλες τὴν δύναμιν,
ὁμως συνέτριψες τὴν δύναμιν τοῦ Ἄδου,
καὶ ἀνέστης ὡς νικητής, Χριστέ ὁ Θεός,
κι' ὡς τοῦ θανάτου νικητῆς ἀνέστης ὁ Χριστός μας καὶ Θεός,
γυναῖξί Μυροφόροις φθεγξάμενος· Χαίρετε,
στὶς Μυροφόρες λέγοντας τὸ Χαίρετε,
καὶ τοῖς σοῖς Ἀποστόλοις εἰρήνην δωρούμενος
μὰ καὶ στοὺς Ἀποστόλους σου χαρίζοντας εἰρήνην
ὁ τοῖς πεσοῦσι παρέχων ἀνάστασιν.

Ἐσύ ποὺ ἀνορθώνεις ὅσους ἔπεσαν (σὲ βάθος ἀμαρτίας).

Ὁ Θέος·

Τὸν πρὸ ἡλίου Ἥλιον, δύναντα¹¹⁶ ποτὲ ἐν τάφῳ,
Τὸν Ἥλιον (ποὺ ἀνέτειλε ἐκ τοῦ Πατρός του ὡς Υἱὸς μονογενῆς)
πρὶν ἀνατεῖλει ὁ ἥλιος (πρὶν δηλαδὴ ὁ κόσμος νὰ κτισθεῖ),
αὐτὸν ποὺ κάποτε (ὡς ἄνθρωπος νεκρὸς) ἐκλείσθηκε σὲ τάφο,
προέφθασαν πρὸς ὄρθρον, ἐκζητοῦσαι ὡς ἡμέραν,
ἔσπευσαν νὰ τὸν εὔρουν τὰ χαράματα, ζητῶντας τον,
ὅπως ζητᾶ ἡ νύχτα τὴν ἡμέρα,

Μυροφόροι κόραι, καὶ πρὸς ἀλλήλας ἐβόων·

οἱ Μυροφόρες κόρες, καὶ μεταξύ τους ἔλεγαν·

Ἦ φίλαι, δεῦτε τοῖς ἀρώμασιν ὑπαλείψωμεν,

Ἐλάτε, φίλες, καὶ τρυφερὰ μὲ ἀρώματα ἄς ἀλείψουμε,

Σῶμα ζωηφόρον καὶ τεθαμμένον,

¹¹⁶ Μετοχή ἀορ. τοῦ ρήμ. δύω / δύνω, τοῦ ὁποῦ ὁ ἀορ. σχηματίζεται ἔδυσσα καὶ ἔδυνα. Ἐδυσσε σὲ τάφο = κλείσθηκε σὲ τάφο.

σῶμα ὀλοζώντανο καὶ ἐνταφιασμένο,

σάρκα ἀνιστῶσαν τὸν παραπεσόντα Ἀδάμ

κείμενον ἐν τῷ μνήματι,

σῶμα ποὺ ἀνασταίνει τὸν Ἀδάμ,

στὴν ἀμαρτία πεσμένον κι' ἀκίνητον στὸ μνήμα,

ἄγωμεν, σπεύσωμεν, ὡσπερ οἱ Μάγοι, καὶ προσκυνήσωμεν,

πᾶμε, λοιπόν, ἄς σπεύσουμε, κι' ὅπως οἱ Μάγοι,

στὰ γόνατα νὰ πέσουμε,

καὶ προσκομίσωμεν τὰ μύρα ὡς δῶρα

κι' ἄς προσφέρουμε τὰ μύρα μας ὡς δῶρα

τῷ μὴ ἐν σπαργάνοις, ἀλλ' ἐν σινδόνι ἐνειλημένῳ¹¹⁷,

ὄχι σ' αὐτὸν ποὺ τύλιξαν μὲ σπάργανα,

ἀλλὰ μὲ τὴν σινδόνα (καὶ τοῦ νεκροῦ τὰ σάβανα),

καὶ κλαύσωμεν, καὶ κράξωμεν· Ἦ Δέσποτα ἐξεγέρθητι,

κι' ἄς κλαύσουμε καὶ δυνατὰ ἄς φωνάξουμε·

Ἦ Δέσποτα ἀναστήσου,

ὁ τοῖς πεσοῦσι παρέχων ἀνάστασιν.

Ἐσύ ποὺ ἀνορθώνεις ὅσους ἔπεσαν (σὲ βάθος ἀμαρτίας).

Συναξάριον

Τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, αὐτὴν τὴν
ζωηφόρον Ἀνάστασιν ἐορτάζομεν τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ καὶ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στίχοι

Χριστὸς κατελθὼν πρὸς πύλην Ἄδου μόνος

Ὁ Χριστὸς κατέβηκε στὴν πύλη τοῦ Ἄδη μόνος

Λαβὼν ἀνῆλθε πολλὰ τῆς νίκης σκῦλα.

ἀνέβηκε, ὁμως, παίρνοντας πολλὰ τῆς νίκης λάφυρα¹¹⁸.

¹¹⁷ Μετοχή παρακειμένου τοῦ ρήμ. ἐνειλέω-ῶ = περιτύλισσω.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
Ἀμήν.

Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν Ἅγιον,
Κύριον, Ἰησοῦν τὸν μόνον ἀναμάρτητον. Τὸν Σταυρόν σου,
Χριστέ, προσκυνοῦμεν, καὶ τὴν ἁγίαν σου Ἀνάστασιν ὑμνοῦμεν
καὶ δοξάζομεν. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἡμῶν, ἐκτός σου ἄλλον οὐκ
οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν. Δεῦτε πάντες οἱ πιστοί,
προσκυνήσωμεν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν Ἀνάστασιν· ἰδοὺ γὰρ
ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ, χαρὰ ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ. Διὰ παντὸς
εὐλογοῦντες τὸν Κύριον, ὑμνοῦμεν τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ·
Σταυρόν γὰρ ὑπομείνας δι' ἡμᾶς, θανάτῳ θάνατον ὤλεσεν. γ'

Ἄναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν
ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος, γ'.

Ῥδὴ ζ'. Ὁ Εἰρμός

«Ὁ Παῖδας ἐκ καμίνου ῥυσάμενος¹¹⁹, γενόμενος ἄνθρωπος,

Αὐτὸς ποὺ ἔσωσε τοὺς Παῖδας ἐκ καμίνου¹²⁰, ἔγινε ἄνθρωπος,

πάσχει ὡς θνητός, καὶ διὰ Πάθους τὸ θνητόν,

ποὺ πάσχει ὡς θνητός, καὶ μετὰ τὸ Πάθος ντύνει τὴν θνητότητα

ἀφθαρσίας ἐνδύει εὐπρέπειαν,

ὁ μόνος εὐλογητὸς τῶν Πατέρων,

μετὰ εὐπρεπῆ στολὴν ἀθανασίας, ὁ μόνος ἄξιός νὰ ὑμνεῖται,

Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος».

¹¹⁸ Τὰ λάφυρα ἦσαν: ἡ κατάρνηση τοῦ Ῥδὴ καὶ τοῦ θανάτου, ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ ἀπελευθέρωση τῶν κατεχομένων στὸν Ῥδὴ ψυχῶν.

¹¹⁹ Μεταχθ' ἀορ. τοῦ ρήμ. ῥύσμαι = σώζω.

¹²⁰ Ἐπειδὴ ἡ ἑβδόμη καὶ ὄγδοη ψῆδι τῶν ἁσματικῶν Κανόνων ἔχουν ὡς θέμα τους τὴν διάσωσι τῶν Τριῶν Παίδων ἀπ' τὸ καμίνι τῆς φωτιάς, ὅπου ἐρίφθησαν, ἐπειδὴ ἀρνήθηκαν νὰ προσκυνήσουν τὸ ἄγαλμα τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται στὸ γεγονός, παραλληλίζοντας τὸ ἀνέπαφον τῶν Παίδων ἐκ τοῦ πυρός μετὰ τὸ ἀνέπαφον τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον δὲν ἐγνώρισε τὴν διάλυση ποὺ ὑφίστανται ὅλα τὰ νεκρὰ σώματα, ἀλλὰ προσέλαβε τὴν ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν, διασωζόμενος ἔτσι ὄχι μόνον τὴν δική του, ἀλλὰ καὶ τὴν δική μας φύση. Ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔσωσε τοὺς Παῖδας στὸ καμίνι ἦταν ὁ Κύριος, βεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ναβουχοδονόσορα, ὅπως διαβάζομε στὸν Προφήτη Δανιήλ (3, 25): «Ὡς δὲ ἐγὼ ὀρώ τέσσαρας, λελυμένους καὶ περιπατοῦντας ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, καὶ διαφθορὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ ὄρασις (=ὄψις) τοῦ τετάρτου, ὁμοία Ἰῶ Θεοῦ». Καὶ πολλοὶ Πατέρες ἐνόησαν τὸν καταβάντα Ἄγγελον ὅτι εἶναι ὁ τῆς Μεγάλης Βουλῆς τοῦ Πατρὸς Ἄγγελος (δηλαδή ὁ Κύριός μας), γιὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψε ὁ Ἡσαΐας.

ὁ τῶν Πατέρων μας Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

α' τροπάριον

Γυναῖκες μετὰ μύρων θεόφρονες, ὀπίσω σου ἔδραμον,

Οἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες¹²¹ μετὰ μῦρα ἔσπευσαν στὸν τάφο σου,

ὄν δὲ ὡς θνητόν, μετὰ δακρύων ἐζήτησαν,

καὶ αὐτὸν ὅπου μετὰ δάκρυα ζητοῦσαν ὡς θνητόν,

προσεκύνησαν χαίρουσαι ζῶντα Θεόν,

προσκύνησαν μετὰ χαρᾶς πλήρη ζωῆς Θεόν,

καὶ Πάσχα τὸ μυστικόν

καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἀναστάσεώς σου¹²²

σοῖς Χριστέ Μαθηταῖς εὐηγγελίσαντο.

μετὰ χαρᾶς ἐκήρυξαν, Χριστέ, στοὺς μαθητὲς σου. *

β' τροπάριον

Θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθάρσειν,

Θανάτου ἐορτάζομε τὴν νέκρωση,

τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἄδου τὴν ἀφαίρεση,

ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰώνιου ἀπαρχῆν,

¹²¹ Στις γυναῖκες αὐτὲς συμπεριλαμβάνονταν ἡ Θεοτόκος (ἡ πρώτη ποὺ ἐπισκέφθηκε τὸν τάφο) μαζί με τὴν Μαρία τὴν Μαγδαληνὴ, ἡ Μαρία ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνηστοροῦ, ἡ Σαλώμη, σύζυγος τοῦ Ζεβεδαίου καὶ μητέρα τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, καὶ ἄλλες γυναῖκες, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἰωάννα, γυναίκα τοῦ Χουζᾶ, ἐπιτρόπου τοῦ Ἡρώδου. Ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχε διώξει ὁ Κύριος ἑπτὰ δαιμόνια δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μετὰ τὴν πόρνη ποὺ ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸ μῦρον. Οἱ Πατέρες μᾶς παραδίδουν ὅτι ἦτο παρθένος καὶ ἐμαρτύρησε στὴν Ἐφεσο, ὅπου εἶχε ἀκολουθήσει τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Τὸ δὲ «Μὴ μου ἄπτου» ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Κύριο, ὅταν προσπάθησε νὰ ἀναγκασθεῖ εὐλαβῶς τοὺς πόδας του, ὠφέλιμο στὸ ὅτι ἐξέλαβε τὴν Ἀνάστασις ὡς ἐκείνην τοῦ Λαζάρου, καὶ ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ ζῆ ἀνάμεσά τους ὡς ἄνθρωπος. Ὁ Χριστὸς μας γνωρίζοντας τὴν στάση αὐτὴ συμπληρώνει τὸ «Μὴ μου ἄπτου» μετὰ τὸ «Ὁὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα μου», ποὺ σημαίνει ὅτι, ὅταν ἀναβῶ καὶ καταλάβεις ὅτι τὸ σῶμα ποὺ φέρω τώρα εἶναι τὸ περιβεβλημένο μετὰ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ ὄχι αὐτὸ ποὺ ἐκλαμβάνεις, τότε θὰ σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὸ ἐγγίξεις, ὅπως ἐπιτρέπη λίγες ἡμέρες ἀργότερα καὶ στὸν Θωμᾶ, τὸν ἀπιστοῦντα μαθητὴ. Ὁ Κύριος ἐπιδύκει νὰ ἀνορθώσει τὸν Θωμᾶ ἐκ τῆς ἀπιστίας εἰς τὴν πίστιν, ἐνῶ τὴν Μαρίαν νὰ ἀνυψώσει ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν (βλ. Ἀνθούσης μοναχῆς, Ἐορτοδρ. ΣΤ', σ. 87-88).

¹²² Ἀποδίδομε ἔτσι τὶς λέξεις «Πάσχα μυστικόν», μετὰ τὶς ὁποῖες ὁ ποιητὴς δηλώνει τὴν Ἀνάστασις ποὺ συνέβη τόσο παρὰζῶνα καὶ κατὰ τρόπον μυστηριώδη.

καὶ τὴν ἀρχὴν νέας ζωῆς αἰώνιας.

καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον,

Γι' αὐτὸ ἀπὸ χαρᾶς σκιρτῶντας, τὸν χορηγὸ τῶν ἀγαθῶν ὑμνοῦμεν,

τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν Πατέρων, Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

τὸν μόνον τῶν Πατέρων ἀνυμνούμενον Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

γ' τροπᾶριον

Ὡς ὄντως ἱερά καὶ πανέορτος,

αὕτη ἡ σωτήριος, νύξ καὶ φωταυγής,

Ἡ νύκτα αὐτή, ἡ ὄντως ἱερὴ καὶ πανευφρόσυνη,

σωτήρια καὶ φῶς πλημμυρισμένη,

τῆς λαμπροφύρου ἡμέρας, τῆς Ἐγέρσεως οὕσα προάγγελος,

εἶναι προάγγελος¹²³ τῆς λαμπροφύρου ἡμέρας τῆς Ἀνάστασης,

ἐν ἧ τὸ ἄχρονον φῶς, ἐκ τάφου σωματικῶς πᾶσιν ἐπέλαμψεν.

γιατὶ σ' αὐτὴν ἄκτιστο φῶς ἀνέτειλε ἀπ' τὸν τάφο

καὶ ὄλους μας τὸ ἅγιο σῶμα¹²⁴ ἐφώτισε.

Καταβασία

«Ὁ Παῖδας ἐκ καμίνου ῥυσάμενος, γενόμενος ἄνθρωπος, πάσχει ὡς θνητός, καὶ διὰ Πάθους τὸ θνητόν, ἀφθαρσίας ἐνδύει εὐπρέπειαν, ὁ μόνος εὐλογητός τῶν Πατέρων, Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεἶπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἣν ἐκφωνήσεις

Εἶη τὸ κράτος...

¹²³ Προάγγελος ὀνομάζεται ἐδῶ ἡ νύκτα τοῦ Μ. Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ἐπειδὴ ἀκόμα δὲν ἔχει ζημωθῆσει ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, βρισκόμαστε στὴν ἀρχὴ τῆς, ὅταν ψάλλουμε τὸ τροπᾶριον αὐτό.

¹²⁴ Ἐννοεῖ τὸ φῶς ποῦ ἔλαμψε ἀπὸ τοῦ ἀναστημένο καὶ ἀφθαρτο σῶμα τοῦ Κυρίου.

Ἐδὴ η' Ὁ Εἰρμός

«Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα,

Αὕτη εἶναι ἡ ἐπίσημη¹²⁵ καὶ ἁγιασμένη μέρα,

ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὶς καὶ κυρία,

τῆς ἐβδομάδος πρώτη¹²⁶, βασιλισσα τῶν ἡμερῶν,

τῶν ἄλλων ὑπερέχουσα,

ἐορτῶν ἐορτῆ, καὶ πανήγυρις ἐστὶ πανηγύρεων,

ὡς ἐορτῆ τῶν ἐορτῶν εἶναι πανήγυρις ὄλων τῶν πανηγύρεων,

ἐν ἧ εὐλογοῦμεν, Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας».

(καὶ ἐορτάζοντας) αὐτὴν δοξολογοῦμεν

τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

α' τροπᾶριον

Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος

τῆς θείας εὐφροσύνης,

Ἐμπρὸς ἅς μεταλάβουμε ἀπὸ τοῦ νέου τῆς ἀμπέλου προϊόν

(τὸ τίμιον αἶμα τοῦ Κυρίου) ποῦ μᾶς γεμίζει θεϊαν εὐφροσύνη,

ἐν τῇ εὐσήμεν ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως,

στῆς Ἀναστάσεως τὴν ἐπίσημη ἡμέρα,

Βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν,

ποῦ εἶναι καὶ ἡμέρα τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ,

ὑμνοῦντες αὐτόν, ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ὑμνοῦντες αὐτόν, ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

β' τροπᾶριον

Ἄρον¹²⁷ κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου Σιών καὶ ἴδε·

¹²⁵ Μὲ τὸ ἐπίσημη ἀποδίδουμε τὸ κλητὴ = ὀνομαστή, καθορισμένη. Ἐτσι ὀνομάζονται ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ (Λευιτ. 23) οἱ μεγάλες ἐορτὲς τῶν Ἑβραίων (Πάσχα, Πεντηκοστή, Σκηνοπηγία). Ἄν λουπὸν τὸ τυπικὸν Πάσχα τῶν Ἑβραίων ὀνομάζεται κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, πολὺ περισσότερον τὸ ἀληθινὸν Πάσχα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἀξίζει τέτοια ὀνομασία (Ἐορτοδρ. σ. 443).

¹²⁶ Ἡ ἐβδομάδα τῶν Ἑβραίων ὀνομαζόταν Σάββατα καὶ μία τῶν Σαββάτων εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας.

Τους ὀφθαλμούς σου ὕψωσε, Σιών¹²⁸, καὶ γύρω – γύρω βλέπε,
ἰδοὺ γὰρ ἠκασί σοι, θεοφεγγεῖς ὡς φωστῆρες,
διότι, ἰδοὺ, τὰ τέκνα σου κοντά σου ἔχουν φθάσει,
μὲ θεῖο φῶς λουσμένα ὡς ἀστέρες,
ἐκ δυσμῶν καὶ βορρᾶ, καὶ θαλάσσης,
καὶ ἐφ᾽ ἑσῆς¹²⁹ τὰ τέκνα σου
ἀπὸ τὴν δύση καὶ βορρᾶ, ἀπὸ τὸν νότο¹³⁰ κι' ἀπὸ τὴν ἀνατολή,
ἐν σοὶ εὐλογοῦντα, Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
καὶ ἐντός σου ἀνυμνοῦν τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας,
γ' τροπάριον
Πάτερ παντοκράτορ, καὶ Λόγε, καὶ Πνεῦμα,
Πάτερ παντοδύναμη καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα,
τρισὶν ἐνιζομένη¹³¹, ἐν ὑποστάσει φύσις,
θεία φύσις ποὺ ἐνοῦται εἰς Μονάδα ἐν Τριάδι τῶν Προσώπων,
ὑπερούσιε καὶ ὑπέρθε εἰς σὲ βεβαπτίσαμεθα,
ὑπερούσιε καὶ ὑπέρθε¹³² στὸ ὄνομά σου ἐλάβαμε τὸ Βάπτισμα¹³³,

¹²⁷ Προστακτικὴ ἀορ. τοῦ ρήμ. αἶρω = σηκίω, ὑψίω. Πρβλ. τὸ ἄρον, ἄρον σταύρωσον αὐτόν.
¹²⁸ Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ δηλώνεται ἡ Νέα Σιών, δηλαδή ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἢ καὶ αὐτὴ ἡ Ἱερουσαλὴμ ὡς Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν. Επομένως μποροῦμε νὰ τὸ ἐκλάβουμε ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου ὄντως συγκεντρώνονται Χριστιανοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ὡς προσκυνηταί, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη λάμπουν ὄντως διὰ τῆς Πίστεως εἰς Χριστὸν καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.
¹²⁹ Ἐφ᾽ ἑσῆς εἶναι ἡ ἀνατολή. Πρβλ. ἐωσφόρος = τὸ ἀστὲρ τῆς ἀνατολῆς.
¹³⁰ Νότια τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἡ θάλασσα, ἐπομένως, ὅταν ἔλεγαν ἀπὸ θαλάσσης ἐννοοῦσαν ἀπὸ τὸν νότο.
¹³¹ Μετοχὴ μέσης φωνῆς τοῦ ρήμ. ἐνίζω = ἐνοποιῶ, κάνω κάτι ἐνιαῖο. Ἐδῶ ἡ Τριάς γίνεται Μονάς.
¹³² Τὰ ἐπίθετα ὑπερούσιος καὶ ὑπέρθεος ἀποδίδονται στὸν ἐν Τριάδι Θεὸν μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὑπερέτελος κατὰ τὴν Οὐσίαν καὶ τὴν Θεότητα ἢ γιὰ νὰ κυριολεκτήσουμε εἶναι ὑπεράνω Οὐσίας καὶ Θεότητας. Καὶ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε ὄρους τῆς λεγομένης ἀποφατικῆς Θεολογίας τοῦ ἱεροῦ Διονυσίου (= τῆς Θεολογίας ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ μᾶς πεῖ τί δὲν εἶναι ὁ Θεός): «Ὅποτε οὐσία ἐστὶν ὁ Θεός, οὔτε Θεότης ἢ ἀγαθότης, οὔτε Πνεῦμα ἐστίν, ὡς ἡμᾶς εἰδέναί, οὔτε υἰότης, οὔτε πατρότης, οὔδε ἄλλο τι τῶν ἡμῶν», καὶ πάλι ὁ ἴδιος Διονύσιος λέγει: Ἄν κάποιος ὄριζε τὸν Θεὸν μὲ κάποια ἔννοια, ὁ Θεός εἶναι ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς ἐννοίας. Γιατὶ εἶναι πέρα ἀπὸ κάθε πράγμα καὶ ἔννοια ποὺ ἔχει ἓνα ὄνομα. Γι' αὐτὸ ἐπινοήθηκε ἀπὸ τοὺς Θεολόγους ἡ πρόθεσις Ὑπέρ...Καὶ ἔτσι ὁ Θεός λέγεται ὑπεράγαθος, ὑπεράπειρος. Τὸ ὑπέρθεος μπορεῖ νὰ νοηθεῖ καὶ ὡς ὑπεροχὴ τῆς Παναγίας Τριάδος ἐναντι τῶν ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν προσκυνουμένων Θεῶν. Βλ. περισσότερα στὸ Ἐορτοδρ. σ. 150-51, ἀπ' ὅπου ἐλάβαμε καὶ τὰ παραπάνω ἐρμηνευτικὰ σχόλια.

καὶ σὲ εὐλογοῦμεν, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

καὶ Σὲ δοξολογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Καταβασία

«Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὶς καὶ κυρία, ἑορτῶν ἑορτῆ, καὶ πανηγυρις ἐστὶ πανηγύρεων, ἐν ἧ εὐλογοῦμεν, Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

Ἄναστας ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

Εἶτα, Συναπτὴ μικρὰ μεθ' ἧν ἐκφώνησις

Ἔστι ἡλύγηται...

Ῥδὴ θ'. Ὁ Εἰρμός

«Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλὴμ»

Φωτίζου, φωτίζου¹³⁴ ἡ νέα Ἱερουσαλὴμ (ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ),

ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε.

γιατὶ σὲ σένα ἀνέτειλε ἡ δόξα τοῦ Κυρίου

(τὸ φῶς καὶ ἡ λαμπρότητα τῆς Ἀναστάσεώς του).

Χόρευε νῦν, καὶ ἀγάλλου Σιών,

Στῆσε τώρα χορὸν (πνευματικόν)

καὶ νιώσε ἀγαλλίαση Σιών (ἡ Ἐκκλησία),

σὺ δὲ ἀγνή, τέρπου Θεοτόκε,

καὶ σὺ ἀγνή, Μητέρα τοῦ Θεοῦ, εὐφραίνου καὶ ἀγάλλου¹³⁵

ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου».

μὲ τὴν Ἀνάσταση τοῦ τέκνου ποὺ ἐγέννησες.

¹³³ Ἐννοεῖ, ὅπως ἀναφέραμε καὶ σὲ παραπάνω ὑποσημείωση, τοὺς βαπτισθέντες κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως συνηθίζονταν στοὺς πρώτους αἰῶνες, ὅταν ἐβαπτίζονταν ἐνήλικες.

¹³⁴ Βλ. στὸν Προφήτη Ἠσαΐα (60, 1): «Φωτίζου, φωτίζου Ἱερουσαλὴμ· ἦκει γὰρ σοὺ τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν».

¹³⁵ Ὁ ἅγ. Νικόδημος (σ. 449) σχολιάζει τὸ τέρπου ὡς ἐξῆς: ... Χαίρε διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ σου· καθὼς γὰρ πρότερον ἐμβήκε ρομφαία λύπης εἰς τὴν καρδίαν σου διὰ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον τοῦ Υἱοῦ σου, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Συμεῶν, οὕτω καὶ τώρα εἶναι δίκαιον νὰ χαίρῃς καὶ νὰ τέρπῃσαι.

α' τροπάριον

Ὁ Θείας, ὦ φίλης, ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς

Ὡ πόσο θεία, πόσο προσφιλῆς καὶ πόσο γλυκυτάτη ἦταν,

Χριστέ μου, ἐκείνη ἡ φωνή σου,

μεθ' ἡμῶν ἀψευδῶς γάρ, ἐπηγγείλω¹³⁶ ἔσεσθαι,

ὅταν μᾶς ἔδινες ὑπόσχεση ἀψευδῆ, ὅτι θὰ εἶσαι πάντοτε μαζί μας,

μέχρι τερμάτων αἰῶνος Χριστέ,

μέχρι τὸ τέλος νὰ ἔρθει τῶν αἰώνων¹³⁷.

ἦν οἱ πιστοί, ἄγκυραν ἐλπίδος,

Αὐτὴν κρατῶντας οἱ πιστοὶ ὡς ἄγκυραν ἐλπίδος

κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

γεμίζουμε ἀγαλλίαση.

β' τροπάριον

Ὁ Πάσχα τὸ μέγα, καὶ ιερῶτατον Χριστέ,

Χριστέ μου ἐσύ, τὸ μέγα Πάσχα καὶ στὸ ἔπακρο ἱερό,

ὦ σοφία καὶ Λόγε, τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις,

ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶσαι σοφία καὶ δύναμις,

δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον, σοῦ μετασχεῖν,

ἀξίωσέ μας καθαρότερα μαζί σου νὰ μετᾶσχουμε

ἐν τῇ Ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς Βασιλείας σου.

εἰς τὴν (ὀγδόη) ἡμέρα τὴν ἀνέσπερο τῆς (αἰωνίου) βασιλείας σου.

Καταβασία

«Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ· ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε. Χόρευε νῦν, καὶ ἀγάλλου Σιών, σὺ δὲ ἀγνή, τέρπου Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου».

Χριστὸς ἀνέστη... γ'

¹³⁶ β' πρόσωπον ἐνικοῦ ἀορ. τοῦ ρήμ. ἐπαγγέλλομαι = ὑπόσχομαι.

¹³⁷ βλ. Ματθ. (28, 20): «καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν».

Ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος.

εἶτα, συνωπτη μικρὰ μεθ' ἧν ἐκφώνησις

Ὅτι σὲ αἰνοῦσι...

Ἐξαποστειλάριον αὐτόμελον

Ἦχος β'

Σαρκὶ ὑπνώσας ὡς θνητός,

Ἀφοῦ κοιμήθηκες τὸν ὕπνο τοῦ θανάτου

διὰ τοῦ σώματος ποὺ ἔφερες ὡς ἄνθρωπος,

ὁ Βασιλεὺς καὶ Κύριος,

Ἐσύ, ὁ Βασιλεὺς καὶ Κύριός μας,

τριήμερος ἐξανέστης, Ἀδὰμ ἐγείρας ἐκ φθορᾶς,

τριήμερος ἀνέστης ἐκ τοῦ τάφου,

τραβῶντας τὸν Ἀδὰμ ἐκ τῆς φθορᾶς,

καὶ καταργήσας θάνατον,

καὶ καταργῶντας τοῦ θανάτου τὴν ἰσχύ,

Πάσχα τῆς ἀφθαρσίας, τοῦ κόσμου σωτήριον.

(εἶσαι Χριστέ μου ἐσύ) τῆς ἀφθαρσίας τὸ Πάσχα,

τοῦ κόσμου ἡ σωτηρία.

Εἰς τοὺς Αἴ ν ο υ ς

Ἰστώμεν στίχους η', καὶ ψάλλομεν Στιχηρά, Ἀναστάσιμα τῆς Ὀκτωήχου δ', καὶ τοῦ Πάσχα δ'.

Τῆς Ὀκτωήχου, ἦχος α'. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ στίχου:

Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ,

αἰνεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ.

Ἦμνεῖτε τὸν Κύριον γιὰ τὰ μεγάλα ἔργα του,

ἠμνεῖτε αὐτὸν καὶ γιὰ τὸ ἄπειρό του μεγαλεῖο.

Ὑμνοῦμέν σου Χριστέ, τὸ σωτήριον Πάθος,
Ὑμνοῦμεν, Χριστέ, τὸ Πάθος σου ποῦ ἔφερε σὲ μᾶς τὴν σωτηρία,
καὶ δοξάζομέν σου τὴν Ἀνάστασιν.
καὶ στὴν Ἀνάστασή σου δόξα ἀναπέμπουμε.

Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχῳ σάλπιγγος,
αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ.
Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον μὲ ἦχον σάλπιγγος,
ὕμνεῖτε αὐτὸν μὲ ἦχον ψαλτηρίου καὶ κιθάρας.

Ὁ Σταυρὸν ὑπομείνας, καὶ τὸν θάνατον καταργήσας,
Σύ, Κύριε, ποῦ ὑπέμεινες τὴν σταυρική θυσία
καὶ μὲ αὐτὴν κατήργησες τὸν θάνατον,
καὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν,
καὶ ἐκ νεκρῶν ἀνέστης,
εἰρήνευσον ἡμῶν τὴν ζωὴν, Κύριε, ὡς ὁ μόνος παντοδύναμος.
δῶσε μας μιὰ ζωὴ εἰρηνική, ὡς ὁ μόνος παντοδύναμος.

Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῳ,
αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ.
Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον μὲ τύμπανον καὶ μὲ χορούς,
ὕμνεῖτε αὐτὸν μὲ μουσικὰ ὄργανα, ἔγχορδα καὶ πνευστά.

Ὁ τὸν Ἄδην σκυλεύσας, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀναστήσας,
τῇ ἀναστάσει σου, Χριστέ,
Χριστέ μου σὺ ποῦ ἔλαβες τὰ λάφυρα τοῦ Ἄδη, μὲ τὴν Ἀνάστασή σου,
κι' ἀνόρθωσες τὸν ἄνθρωπο (ἀπὸ τὸν θάνατο κι' ἀπὸ τὴν ἁμαρτία)

ἀξίωσον ἡμᾶς, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ὑμνεῖν καὶ δοξάζειν σε.
ἀξίωσέ μας νὰ σὲ ὑμνοῦμε καὶ δοξάζουμε μὲ καθαρὴ καρδιά.

Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, αἰνεῖτε αὐτὸν
ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ, πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.

Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον μὲ κύμβαλα ἤχου λεπτοῦ καὶ κύμβαλα τοῦ κρότου,
πᾶσα πνοὴ (ὑπαρξὴ ζωῶσα) τὸν Κύριον ἅς ὑμνήσει.

Τὴν θεοπρεπῆ σου συγκατάβασιν
Δοξάζοντας τὴν συγκατάβασή σου
δοξάζοντες ὑμνοῦμέν σε, Χριστέ.

ποῦ ὡς Θεὸς¹³⁸ ἔκαμες γιὰ τὸν ἄνθρωπο, Χριστέ, σὲ ἀνυμνοῦμεν.

Ἐτέχθης ἐκ Παρθένου καὶ ἀχώριστος ὑπῆρχες τῷ Πατρί.

Ἐκ τῆς Παρθένου (ὡς ἄνθρωπος) γεννήθηκες,
ἐνῶ παρέμεινες ἀχώριστα ἐνωμένος πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα σου.

Ἔπαθες ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐκουσίως ὑπέμεινας σταυρὸν.

Ὡς ἄνθρωπος ὑπέμεινες τὸ Πάθος καὶ ἐκουσίως τὸν Σταυρὸν.

Ἀνέστης ἐκ τοῦ τάφου, ὡς ἐκ παστᾶδος προελθὼν,
Ἀνέστης ἐκ τοῦ τάφου, (ὠραῖος καὶ λαμπρὸς)

σὰν νὰ ἐξῆλθες ἐκ θαλάμου νυφικοῦ¹³⁹,

ἵνα σώσης τὸν κόσμον, Κύριε, δόξα σοι.

(καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαμες) πρὸς σωτηρίαν
τοῦ κόσμου, Κύριε, δόξα σοι.

¹³⁸ Θεοπρεπῆς συγκατάβασις εἶναι ἡ ἀρμόζουσα μόνον στὸν Θεό, διότι τὸ νὰ γεννηθεῖ ὡς ἄνθρωπος καὶ νὰ σταυρωθεῖ, μόνον ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀπειρὴ καὶ ὑπέριστη εὐσπλαχνία του ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιήσει.

¹³⁹ Πρβλ. Ψαλμ. (18, 6): «καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ» (παστὸς καὶ παστᾶδα ἐκ τοῦ ρῆμ. πάσσω = πασπαλίζω, ὁ νυμφικὸς θάλαμος).

Εἶτα τὰ Στιχηρὰ τοῦ Πάσχα μετὰ τῶν στίχων αὐτῶν.

Ἦχος πλ. α'

Στίχ.

**Ἀναστήτω ὁ Θεός, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ,
καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν.**

*Ἄς σηκωθεῖ ἐπάνω ὁ Θεός, κί ἄς σκορπισθοῦν οἱ ἐχθροὶ του,
κί ἄς φύγουν ἀπ' ἐμπρός του αὐτοὶ ποὺ τὸν μισοῦν.*

Πάσχα ἱερὸν ἡμῖν σήμερον ἀναδέδεικται,

Πασχάλιος καὶ ἱερὸς ἀμνὸς προβάλλει σήμερα μπροστά μας,

Πάσχα καινόν, Ἅγιον, Πάσχα μυστικόν,

νέος Πασχάλιος ἀμνός, Ἅγιος, (γιὰ τοὺς πολλοὺς) ἀπόκρυφος,

Πάσχα πανσεβάσμιον, Πάσχα Χριστὸς ὁ λυτρωτής,

Πασχάλιος ἀμνὸς ἄξιος κάθε σεβασμοῦ,

τὸ Πάσχα ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ λυτρωτής,

Πάσχα ἄμωμον, Πάσχα μέγα, Πάσχα τῶν πιστῶν,

*ἀμνὸς Πασχάλιος ἄψογος, μεγάλης, ἀνεκτίμητης ἀξίας, Πασχάλιος
ἀμνὸς (ποὺ αὐτοπροσφέρεται πρὸς βρῶσιν) στοὺς πιστοὺς,*

Πάσχα, τὸ πύλας ἡμῖν τοῦ Παραδείσου ἀνοῖξαν,

Πασχάλιος ἀμνὸς ποὺ ἀνοίξε σὲ μᾶς

τοῦ Παραδείσου (τὶς κλεισμένες) πύλες,

Πάσχα, πάντας ἀγιάζον πιστούς.

Πασχάλιος ἀμνὸς ποὺ ἀγιάζει ὅλους τοὺς πιστοὺς.

Στίχ.

Ὡς ἐκλείπει καπνός, ἐκλιπέτωσαν,

ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός.

*Ὅπως διαλύεται ὁ καπνός, ἄς διαλυθοῦν (οἱ ἐχθροὶ του), καὶ ὅπως
λειώνει τὸ κερι, ὅταν πλησιάσει στὴν φωτιά, (ἔτσι κί αὐτοὶ νὰ
λειώσουν).*

Δεῦτε ἀπὸ θεάς Γυναῖκες εὐαγγελίστριαι,

*Ἐλᾶτε σεῖς γυναῖκες μυροφόρες ποὺ φέρνετε χαρούμενη ἀγγελία,
(ὄχι ἀπὸ φῆμες ἢ διαδόσεις) ἀλλ' ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἶδανε τὰ μάτια σας,*

καὶ τῇ Σιών εἶπατε· Δέχου παρ' ἡμῶν χαρᾶς εὐαγγέλια,

καὶ πῆτε εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· Μάθε ἀπὸ μᾶς τὴν εἶδηση χαρᾶς

**τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ, τέρπου, χόρευε, καὶ ἀγάλλου
Ἱερουσαλήμ,**

τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, εὐφραίνου, χόρευε

καὶ νιώσε ἀγαλλίαση ἐσὺ Ἱερουσαλήμ,

τὸν Βασιλέα Χριστόν, θεασαμένη ἐκ τοῦ μνήματος,

ἀφοῦ ἀντίκρυσες τὸν Βασιλέα Χριστόν νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ μνῆμα

ὡς νυμφίον προερχόμενον.

(ὠραῖος καὶ λαμπρός) ὡς ὁ νυμφίος ἐκ θαλάμου νυφικοῦ.

Στίχ.

**Οὕτως ἀπολοῦνται οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ
οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν.**

*Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο θὰ χαθοῦν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου
τοῦ Θεοῦ, κί οἱ δίκαιοι ἄς γεμίσουν ἀγαλλίαση.*

Αἱ Μυροφόροι γυναῖκες, ὄρθρου βαθέος,

Οἱ γυναῖκες μὲ τὰ μῦρα (ἔφθασαν) προτοῦ νὰ φέξει,

ἐπιστάσαι πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ Ζωοδότου, εὔρον Ἄγγελον,

καὶ πλησιάζοντας στὸ μνῆμα τοῦ παρέχοντος ζωή, βρῆκαν Ἄγγελο

ἐπὶ τὸν λίθον καθήμενον, καὶ αὐτὸς προσφθεγξάμενος,
αὐταῖς οὕτως ἔλεγε·

στην πέτρα καθισμένον, καὶ αὐτὸς ἀπευθύνοντας τὸν λόγο,
πρὸς αὐτὰς ἐμίλησ' ἔτσι:

Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

Τί ζητᾶτε στοὺς νεκροὺς (θεὸν) ζῶντα (πρὸ αἰώνων);

τί θρηνεῖτε τὸν ἀφθαρτον ὡς ἐν φθορᾷ;

Τί θρηνεῖτε ὡς φθαρτὸν τὴν πηγὴ τῆς ἀφθαρσίας;

ἀπελθοῦσαι κηρύξατε, τοῖς αὐτοῦ Μαθηταῖς.

*Ἀπ' ἐδῶ ἀναχωρήστε καὶ στοὺς μαθητὲς του πῆτε
(πὼς ἀνέστη ὁ Χριστός).*

Στίχ.

Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος,

ἀγαλλιασώμεθα, καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ.

Αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα ἢ λαμπρά, τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου.

Ἄς νιώσουμε ἀγαλλίαση κι' ἄς εὐφρανθοῦμε κατ' αὐτήν.

Πάσχα τὸ τερπνόν, Πάσχα Κυρίου, Πάσχα,

Τὸ Πάσχα τὸ εὐφρόσυνο ἀνέτειλε γιὰ μᾶς, Πάσχα Κυρίου Πάσχα,

Πάσχα πανσεβάσμιον ἡμῖν ἀνέτειλε,

τὸ Πάσχα ποὺ εἶναι ἄξιο ἀπείρου σεβασμοῦ,

Πάσχα, ἐν χαρᾷ ἀλλήλους περιπτυξώμεθα,

Πάσχα γιορτάζουμε! Ἄς ἀγκαλιάσουμε ἀλλήλους μὲ χαρά,

ὦ Πάσχα λύττρον λύπης·

ὦ Πάσχα μᾶς ἐλύτρωσες ἀπὸ μεγάλη λύπη¹⁴⁰.

¹⁴⁰ Εἶναι ἡ λύπη τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας.

**καὶ γὰρ ἐκ τάφου σήμερον ὡσπερ ἐκ παστοῦ,
ἐκλάμπας Χριστός,**

*Διότι σήμερα ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸν τάφο ὁ Χριστός
ὀλόλαμπρος ὡς ἐκ θαλάμου νυφικοῦ,*

τὰ Γύναια χαρᾷς ἔπλησε¹⁴¹ λέγων· Κηρύξατε Ἀποστόλοις.

*τὶς Μυροφόρες γέμισε χαρὰ καὶ εἶπε: τὴν εἶδηση
(γιὰ τὴν Ἀνάστασή μου) στοὺς Ἀποστόλους δώσετε.*

Δόξα... Καὶ νῦν...

Ἀναστάσεως ἡμέρα, καὶ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει,

Ἡμέρα Ἀναστάσεως κι' ἄς ἀκτινοβολήσουμε στὸ φῶς τῆς ἑορτῆς,

καὶ ἀλλήλους περιπτυξώμεθα.

καὶ ἄς ἀγκαλιαστοῦμε ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον.

Εἴπωμεν ἀδελφοί, καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς·

Ἄς ἀπευθύνουμε τὸν λόγο, ἀδελφοί,

καὶ πρὸς αὐτοὺς ποὺ μᾶς μισοῦν,

Συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει, καὶ οὕτω βοήσωμεν·

καὶ τὸν καθένα ἃς συγχωρήσουμε στῆς Ἀναστάσεως τὴν γιορτῆ

καὶ (ἀγαπημένοι) ἔτσι ἃς κραυγᾶσουμε:

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας,

Ὁ Χριστὸς μας ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν,

ἀφοῦ ἐνίκησε μὲ θάνατον τὸν θάνατον,

καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι, ζωὴν χαρισάμενος.

καὶ στοὺς νεκροὺς μέσα στὰ μνήματα ἐχάρισε (αἰώνια) ζωή.

¹⁴¹ Λόριστος τοῦ ρῆμ. πῖμπλημι = καθιστῶ κάτι πλήρες, γεμίζω, χορταίνω.